



Europese
Commissie

Naar meer gendergelijkheid in de sport

Aanbevelingen en actieplan

van de Expertgroep inzake gendergelijkheid in de sport (2022)



Sport

EUROPESE COMMISSIE
Directoraat-generaal Onderwijs, Jongerenzaken, Sport en Cultuur
Directoraat D — Culture, Creativity and Sport
Unit D.3 — Sport
Contact: EAC-UNITE-D3@ec.europa.eu
Europese Commissie
B-1049 Brussel

Disclaimer: Dit document is opgesteld voor de Europese Commissie, maar zij garandeert niet de juistheid van de opgenomen gegevens. De inhoud van deze publicatie stemt niet noodzakelijk overeen met de mening of het standpunt van de Europese Commissie. De Europese Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.

Hoe neemt u contact op met de EU?

Europe Direct is een dienst die uw vragen over de Europese Unie beantwoordt.

U kunt met deze dienst contact opnemen door:

te bellen naar het gratis nummer: 00 800 6 7 8 9 10 11

(bepaalde telecoömannbieders brengen mogelijk wel kosten in rekening),

te bellen naar het gewone nummer: +32 22999696, of

een e-mail te sturen via: https://europa.eu/european-union/contact_nl

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2022

© Europese Unie, 2022

Hergebruik met bronvermelding toegestaan.

Het beleid ten aanzien van hergebruik van documenten van de Europese Commissie is vastgelegd in Besluit 2011/833/EU (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39). Voor gebruik of overname van foto's of andere materialen die niet onder het auteursrecht van de Europese Unie vallen, moet u rechtstreeks toestemming vragen aan de houders van het desbetreffende auteursrecht.

Foto's: © Getty Images met uitzondering van pagina 4, 15 © Erasmus+ SheRuns-project, pagina 18 © Erasmus+ SWiNG-project, pagina 26 © Erasmus+ SCORE-project

Redactie: Nicolas Delorme en Kolë Gjeloshaj

NL BOOK	ISBN 978-92-76-47192-9	doi:10.2766/095774	NC-06-22-067-NL-C
NL PDF	ISBN 978-92-76-47174-5	doi:10.2766/025853	NC-06-22-067-NL-N

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Woord vooraf van de voorzitter	5
Inleiding	6
Transversale onderwerpen	9
1. Gendermainstreaming	9
2. Intersectionaliteit	10
3. Genderbudgettering/-financiering	11
4. Beleidsmonitoring en -evaluatie, onderzoek	11
5. Scholing	12
6. Communicatie	13
7. Coördinatoren voor gendergelijkheid	13
8. Mannen als bondgenoten	14
Participatie	15
Positie als coach of official	18
Leiderschap	22
Sociale en economische aspecten van sport	25
Berichtgeving in de media	28
Gendergerelateerd geweld	31
Referenties en aanbevolen literatuur	35
Bijlage 1 Leden van de Expertgroep	39



Voorwoord

Gendergelijkheid is zowel voor de Europese Unie als voor mij persoonlijk een belangrijke prioriteit. Als EU proberen we iedereen in staat te stellen om het maximale uit zichzelf te halen, ongeacht achtergrond of gender. Sport is daarop geen uitzondering: geen vrouw of meisje mag achterblijven.

Sport moet voor iedereen toegankelijk zijn, want sport draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid, versterkt het immuunsysteem, verrijkt het leven van mensen en speelt een positieve rol in de samenleving. Het is een van de centrale oplossingen in de Europese aanpak van obesitas en een ongezonde levensstijl. Europeanen bewegen nog steeds niet genoeg en door de coronapandemie is de situatie verder verslechterd. Sport en lichaamsbeweging zijn nu belangrijker dan ooit. Uit de cijfers blijkt helaas dat meer mannen dan vrouwen actief zijn. Vrouwelijke leiders zijn nog altijd in de minderheid en treffen te veel obstakels op hun pad. Gemiddeld bekleden vrouwen slechts 14 % van alle hoge besluitvormende posities in de sportfederaties van EU-lidstaten. Daarnaast mogen we niet toestaan dat er situaties zijn waarin vrouwelijke sporters worden blootgesteld aan gendergerelateerd geweld. Recent onderzoek biedt meer bewijs voor de omvang van dit probleem en de dringende noodzaak om vrouwen in de sport te beschermen en hun positie te verbeteren.

De Expertgroep inzake gendergelijkheid in de sport bestaat uit voormalig topsporters, politici, leden van Europese en internationale sportfederaties en gerenommeerde wetenschappers. Zij werkten samen bij het opstellen van aanbevelingen en het aanpakken van thema's die te maken hebben met de participatie van meisjes en vrouwen in de sport, vrouwelijke coaches, de vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvormingsprocessen, de berichtgeving in de media en gendergerelateerd geweld.

Deze aanbevelingen en voorstellen voor concrete acties richten zich tot de Europese Commissie, de lidstaten en internationale en nationale sportorganisaties. Het is daarom belangrijk dat we de handen ineenslaan en ons hard maken voor een meer evenwichtige gendervertegenwoordiging in de Europese sportsector. Persoonlijk span ik me erg in voor het verbeteren van de positie van vrouwen en het wegnemen van de obstakels die verhinderen dat zij het maximale uit zichzelf halen – niet alleen als speler, maar ook als aanvoerder, coach en leider.

Ik zie dit rapport als een zeer waardevolle bijdrage aan het politieke debat en ik vraag iedere belanghebbende uit de sport dan ook om het te gebruiken als een praktische toolkit op weg naar meer gendergelijkheid in de sport.

Mariya Gabriel

Eurocommissaris
voor Innovatie,
Onderzoek, Cultuur,
Onderwijs en Jeugd



Woord vooraf van de voorzitter

Emine Bozkurt

Voorzitter van de groep op hoog niveau inzake gendergelijkheid in de sport



Iedere sportliefhebber weet hoe het gaat als er een belangrijke wedstrijd is: plotseling telt het land miljoenen “sporters” en “coaches” die de prestaties op tv of in het stadion van commentaar voorzien. Een meer gelijkwaardige positie voor vrouwen en meisjes in de sport kunnen we alleen realiseren met een team van sportliefhebbers die het beste met hun geliefde sport voor hebben. Gelijkheid tussen vrouwen en mannen is vanaf de oprichting een fundamenteel beginsel van de Europese Unie. Deelname van vrouwen aan sport en gelijke behandeling op alle niveaus behoren tot de belangrijkste prioriteiten van de Europese Commissie, maar het realiseren van gendergelijkheid blijft “werk in uitvoering”.

Sport draait om presteren en doorzetten, de beste zijn, de snelste, wedijveren met anderen of met jezelf. Terwijl een winnaarsmentaliteit in de sport zo belangrijk is, is het opvallend dat de sportsector niet goed presteert als het om het bestrijden van ongelijkheid gaat. Hiervoor zijn leiderschap en spoedige hervormingen nodig. Eurocommissaris Gabriel heeft blijk gegeven van groot leiderschap en een grote betrokkenheid bij gendergelijkheid. In december 2020 riep zij de “Exoertgroep inzake gendergelijkheid in de sport” in het leven en benoemde zij de vijftien leden. De werkzaamheden startten in februari 2021 en werden in december 2021 afgerond. De deskundigen, vrouwen en mannen, komen uit vele lidstaten en hebben uiteenlopende achtergronden – voormalig sporters, wetenschappers en politici, en mensen afkomstig van sportorganisaties, internationale federaties, olympische comités, de vrouwenbeweging en universiteiten – maar ze hebben allemaal gemeen dat gendergelijkheid in de sport hen zeer aan het hart gaat. Vanwege corona spraken we online met deskundigen, wetenschappers en mensen uit de praktijk, die we hadden uitgenodigd om onderzoeksresultaten en goed praktijken te

delen. Na iedere bijeenkomst was er een werksessie waarbij dieper op de onderwerpen werd ingegaan en aanbevelingen werden geformuleerd.

Ik ben ontzettend trots op dit rapport van de Expertgroep, op het geweldige teamwork van onze twee rapporteurs Nicolas Delorme en Kolë Gjeloshaj, en van onze andere leden: Claudia Bokel, Marisol Casado, Sanda Corak, Sarah Gregorius, Marijke Fleuren-van Walsem, Terhi Heinila, Sarah Keane, Dominique Monami, Christa Prets, Sarah Townsend, Tine Vertommen, Bogdan Wenta en ikzelf. Mijn grote dank gaat uit naar alle deskundigen, de Europese Commissie, de adviseurs, en de vele sprekers en organisaties voor hun steun en bijdragen.

We hebben de steun van sportliefhebbers, sporters, coaches, leiders en beleidsmakers nodig om een “Team Gendergelijkheid” te vormen en vrouwen en meisjes een meer gelijkwaardige positie in de sport te geven. Help ons door deze aanbevelingen in uw organisatie toe te passen. Alleen als team, geïnspireerd door de aanbevelingen en voorgestelde acties in het rapport, kunnen we ervoor zorgen dat de EU haar belofte van gendergelijkheid waarmaakt. Sluit u aan bij ons team!



Inleiding

Gendergelijkheid is een fundamenteel beginsel van de Europese Unie (EU). Het is verankerd in de verdragen en iets dat de EU actief probeert te realiseren – meest recent door middel van haar strategie voor gendergelijkheid 2020-2025. Deze strategie moet vrouwen, mannen, meisjes en jongens, in al hun verscheidenheid, de vrijheid geven om de door hen gekozen weg te volgen en gelijke kansen bieden om zich te ontplooiën, en deel te nemen en leiding te geven aan de Europese samenleving.

Terugkijkend op stappen die reeds zijn gezet, is met “Gender equality in sport – Proposal for strategic actions 2014-2020” zeker wat bereikt, al moet het tempo van de hervormingen worden opgevoerd. Ten eerste ligt het beginsel van gendergelijkheid nu aan de basis van alle acties die in het kader van Erasmus+ Sport worden gefinancierd en worden projecten ter ondersteuning van de vrouwensport actief aangemoedigd. Ten tweede staat bewustmaking centraal in de EU-acties op dit gebied, met name via onderzoek en discussie – zoals binnen de deskundigengroep van de Commissie inzake goed bestuur. Ten slotte betekenen initiatieven zoals de jaarlijkse #BeInclusive EU Sport Awards een erkenning voor de organisaties die sport gebruiken om sociale inclusie, inclusief gendergelijkheid, te vergroten.

In 2020 kondigde Eurocommissaris Gabriel de oprichting van een deskundigengroep aan. Deze kreeg als opdracht verdere stappen te bespreken en voorstellen te doen voor toekomstige acties op het gebied van gendergelijkheid in de sport – aan de Europese Commissie, de EU-lidstaten en sportorganisaties. Het werk van de deskundigen moet uiteindelijk leiden tot het invoeren van concrete maatregelen op lokaal, nationaal en Europese niveau.

Dit rapport is het resultaat van het werk van de Expertgroep inzake gendergelijkheid in de sport van de Europese Commissie. De vijftien leden van de Expertgroep werden in december 2020 benoemd. De werkzaamheden startten in februari 2021 en werden in december 2021 afgerond. De deskundigen stelden zes gebieden vast waarop actie kan worden ondernomen en deze stonden binnen de bijeenkomsten centraal. Wetenschappers en mensen uit de praktijk deelden hun onderzoeksresultaten en goede praktijken. Na iedere bijeenkomst was er een werksessie waarbij de presentaties werden samengevat en aanbevelingen werden geformuleerd.

Dit rapport bestaat uit twee delen, gevolgd door een bibliografie en bijlagen, waaronder een lijst met voorbeeldprojecten. Het eerste deel gaat over onderwerpen die op alle belangrijke thema's van toepassing zijn, de transversale onderwerpen. In het tweede deel wordt ingegaan op acht centrale thematische gebieden. Bij elk gebied komen drie zaken aan de orde: een beschrijving van de huidige situatie vanuit wetenschappelijk oogpunt en van de modellen die door intergouvernementele organisaties worden gehanteerd; aanbevelingen; en actievoorstellen voor belanghebbenden, te weten de Europese Commissie, EU-lidstaten, sportfederaties en organisaties die verantwoordelijk zijn voor de breedtesport.

Vanwege het belang van sport voor de samenleving en het individuele fysieke en mentale welzijn, willen de leden van de Expertgroep, dat sport wordt opgenomen in het overheidsbeleid voor gendergelijkheid, in het bijzonder omdat gendergelijkheid systematisch moet worden opgenomen in beleidsmaatregelen met betrekking tot sport en lichaamsbeweging. In dit rapport is rekening gehouden met het verslag "Gender equality in sport – Proposal for strategic actions 2014-2020" en het EU-werkplan voor sport 2021-2024. Tevens is gebruik gemaakt van de duale aanpak van de EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025¹, waarin acties voor gendergelijkheid worden gecombineerd met een betere integratie van een genderperspectief in alle EU-beleid en -initiatieven, en van het EU-genderactieplan (GAP) III – "Een ambitieuze agenda inzake gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen in het externe optreden van de EU" (2021-2025).²

Dit rapport geeft op bondige wijze het doel van de leden van de Expertgroep niveau weer, namelijk de implementatie en ontwikkeling van maatregelen die breed toepasbaar zijn, zodat ze ook op lange termijn effect hebben. De leden menen dat de implementatie moet worden versneld op basis van duidelijk omschreven actieplannen waarvoor ook een budget beschikbaar is. In de periode 2010-2019 waren alle belanghebbenden betrokken bij onderzoek naar de positie van vrouwen in de sport en het ontwikkelen van technische tools (bijv. genderbudgettering). Het blijft essentieel dat belanghebbenden, binnen hun vakgebied, zo breed en zo snel mogelijk overgaan tot acties voor de lange termijn. In alle acties moet het beleid voor gendergelijkheid in de sport zijn opgenomen als criterium voor goed bestuur en dit moet een voorwaarde zijn bij het verlenen van steun. De leden van de Expertgroep zijn zich ervan bewust dat de initiatieven van belanghebbenden op dit gebied zijn verveelvoudigd en zij wijzen erop dat evaluatie en gegevensverzameling noodzakelijk zijn om de effecten ervan te meten. Daardoor wordt het mogelijk kwantitatieve en kwalitatieve doelen te behalen met betrekking tot de integratie van vrouwen in de sport.

De leden van de Expertgroep hebben zich vooral bezig gehouden met het vaststellen van praktische maatregelen op lokaal niveau. Terwijl overheidsdiensten en sportfederaties al veel initiatieven op de hoogste niveaus – met name op internationaal niveau – hebben ontplooid, moeten nu ook op het niveau van de breedtesport grote stappen worden gezet qua verspreiding, bewustmaking, monitoring, evaluatie en ondersteuning. Het viel de leden op, dat er al een aantal jaar een groot aantal relevante rapporten en aanbevelingen beschikbaar zijn, waaruit blijkt dat men zich omstreeks 2010 al op grote schaal bewust was van de kwestie. Deze bronnen zijn nu nog steeds relevant. De leden gaven daarom de voorkeur aan een praktische benadering, ondersteund door de juiste tools en deskundigheid (de transversale onderwerpen) en een brede verspreiding van informatie die door alle betrokken groepen kan worden gebruikt. Zo wordt gewaarborgd dat dit rapport voor iedereen relevant is.

Door de veelheid aan initiatieven, onderzoeken en publicaties op het gebied van gendergelijkheid in de sport en door het aantal betrokken actoren, kunnen voor elk thema gemeenschappelijke praktijken worden geïdentificeerd en is er sprake van maximale efficiëntie.

De acht geselecteerde, transversale onderwerpen kwamen steeds weer naar voren tijdens het werk aan de belangrijke thema's. Omdat deze relevant zijn voor alle zes de centrale thematische gebieden waarop actie kan worden ondernomen, hebben we om twee redenen besloten deze afzonderlijk toe te lichten: ze zijn wezenlijk bij het ontwikkelen en implementeren van acties binnen de centrale thematische gebieden en de leden kunnen zich hierdoor concentreren op nieuwe, vooral wetenschappelijke, en meer specifieke bijdragen.



¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/qanda_20_357

² https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_nl.pdf

Door te kiezen voor transversale onderwerpen kunnen nieuwe ontwikkelingen en behoeften – die bij de implementatie van gendergelijkheidsbeleid naar voren komen – worden meegenomen. Dit heeft geleid tot onderwerpen als “Mannen als bondgenoten”, “Intersectionaliteit” en de behoefte aan “Coördinatoren voor gendergelijkheid”.

De transversale onderwerpen zijn:

- Gendermainstreaming
- Intersectionaliteit
- Genderbudgettering/-financiering
- Beleidsmonitoring en -evaluatie, onderzoek
- Scholing
- Communicatie
- Coördinatoren voor gendergelijkheid
- Mannen als bondgenoten

De zes centrale thematische gebieden waarop actie kan worden ondernomen, zijn die gebieden die voor publieke instellingen, met name sportfederaties, het meest relevant zijn:

- Participatie
- Positie als coach of official
- Leiderschap
- Sociale en economische aspecten van sport
- Berichtgeving in de media
- Gendergerelateerd geweld

De afgelopen tien jaar zijn er veel documenten verschenen over de rol, participatie en invloed van vrouwen in de sport. Deze documenten zouden kunnen bijdragen tot een effectievere en snellere integratie van vrouwen in het veld. De huidige trends zijn: empowerment van vrouwen, een grotere rol in het management, meer zichtbaarheid, betere bescherming in een gezonde en veilige omgeving, terugdringen van discriminatie en vooroordelen, en regelmatig sporten onder begeleiding. De verschillende aanpakken worden zowel beoordeeld op grond van goed beheer en bestuur, als op grond van de invloed op de volksgezondheid en het fysieke en mentale welzijn.

De uitdaging bestaat erin om met name jonge mensen structureel en op grote schaal mee te nemen in een traject waardoor ze leren en zelfredzaam worden. De doelen op lange termijn zijn meer vrouwen die sporten en meer mensen die kunnen investeren in alle aspecten van sport – van de meest politieke tot de meest technische aspecten. Overheidsdiensten moeten het opnemen van een gendergelijkheidsbenadering opleggen als voorwaarde voor hun steun. Er moeten monitorings- en ondersteuningsmechanismen worden ingevoerd door alle actoren te betrekken; managementfuncties (begroting, human resources, netwerken, communicatie enz.) moeten zo worden georganiseerd dat door overheidsdiensten en andere belanghebbenden gestelde doelen worden behaald. Er moet meer worden geïnvesteerd in de communicatie met jonge vrouwen, zodat zij beter begrijpen dat vrouwen door sport ervaring opdoen en meer invloed en zelfvertrouwen krijgen.

Het doel is te waarborgen dat organisaties – van lokaal tot internationaal niveau – een gendergelijkheidsbenadering in hun activiteiten opnemen en dat iedereen in de organisatie het betreffende beleid ook toepast. Met name moet meer worden gedaan aan de brede verspreiding van referentiedocumenten.

Inspanningen moeten zich richten op scholing als aanvulling op lichaamsbeweging door kinderen. Daarbij moet speciaal worden gekeken naar het ontwikkelen van mogelijkheden op scholen, waar vanwege de leerplicht informatie eenvoudiger kan worden verspreid en gestructureerde buitenschoolse activiteiten kunnen worden ontwikkeld en gekoppeld aan clubs die worden geleid door gekwalificeerde en ervaren medewerkers.

De komende jaren moeten de in het afgelopen decennium gestelde doelen worden behaald en er moeten monitorings- en ondersteuningsmechanismen komen voor alle niveaus van de sport. Het moet een decennium van implementatie worden, met actoren uit de breedtesport en investeringen in het onderwijs om de mentaliteit en praktijk te veranderen – te beginnen met de kennismaking met sport op school of bij sportclubs. Het moet ook een decennium worden waarbij verantwoordelijke posities beter toegankelijk zijn en symbolische aanwezigheid verandert in daadwerkelijk leiderschap. Om maatregelen effectief te laten zijn, moeten projecten worden gestroomlijnd door ze door specialisten te laten evalueren en door samen te werken met de wetenschappelijke wereld aan het organiseren van grootschalige gegevensverzameling en analyse. Hierdoor kunnen passende maatregelen worden genomen die op de verschillende vormen van participatie en doelgroepen van toepassing zijn, terwijl meer kennis beschikbaar komt over de laatste trends.

Transversale onderwerpen

Wanneer we naar de zes centrale thematische gebieden kijken, moeten we de acht transversale onderwerpen in ons achterhoofd houden. Bij elk thematisch gebied zijn aanbevelingen – of “verdere stappen” – opgenomen; deze houden in een aantal gevallen rechtstreeks verband met de onderstaande transversale onderwerpen.

1. Gendermainstreaming

Voor een wereldwijd, integraal, gestructureerd en langdurig effect is het nodig dat alle belangrijke belanghebbenden (met name sportorganisaties) een beleid van gendermainstreaming invoeren. Op Europees niveau wordt de integratie van gendermainstreaming in aan sport gerelateerde activiteiten aanbevolen³ en dus moeten sportorganisaties (met name op nationaal en lokaal niveau) een dergelijk beleid stelselmatiger toepassen.

Gendermainstreaming wordt door het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE) gedefinieerd als “het opnemen

³ Conclusies van de Raad van 18 november 2010 over de rol van sport als bron en motor van actieve sociale insluiting, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52010XG1203%2804%29>; Resolutie van het Europees Parlement van 2 februari 2012 over de Europese dimensie van de sport (2011/2087(INI)), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A52012IP0025>; Conclusies van de Raad van 21 mei 2014 over gendergelijkheid in de sport, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614\(09\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614(09))

“Dit rapport wil aan de hand van specifieke acties voor iedereen inzichtelijk maken hoe we gendergelijkheid in de sport daadwerkelijke kunnen bevorderen. Daarbij is het essentieel dat we erkennen dat de traditionele regels en structuren in de sport hoofdzakelijk voor mannen zijn bedacht en dat we gendergelijkheid in alle sportbeleid en -strategieën moeten integreren.”

Sarah Keane

CEO van Swim Ireland en eerste vrouwelijke president van de Olympische Federatie van Ierland



van een genderperspectief in de voorbereiding, het ontwerp, de implementatie, monitoring en evaluatie van beleid, voorschriften en bestedingsprogramma's, om gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen en discriminatie te bestrijden”.

Gendermainstreaming in de sport kan bestaan uit een drieledige aanpak⁴:

- **gender als transversaal onderwerp en het integreren van gender in de analyse, implementatie, monitoring en evaluatie van alle projecten/programma's;**
- **genderspecifieke programma's en initiatieven/ budgetten voor het aanpakken van specifieke gendervraagstukken;**
- **organisaties ontwikkelen die gender integreren in procedures, competenties van medewerkers, budgetten, partnerschappen, organisatiecultuur en een beleid van gelijke kansen.**

Gendergelijkheid kan alleen worden gerealiseerd wanneer een genderbenadering onderdeel is van alle aan sport gerelateerde activiteiten, beleidsmaatregelen en structuren. Overheidsdiensten en sportorganisaties moeten het concept van gendermainstreaming in hun referentieteksten opnemen.

2. Intersectionaliteit

Hoewel dit actieplan zich specifiek richt op gendergelijkheid, is een intersectionele benadering van gelijkheid essentieel. Alleen zo kan worden onderzocht hoe in elkaar grijpende machtssystemen individuele ervaringen beïnvloeden en tot ongelijkheden leiden.⁵ Het uitgangspunt van intersectionaliteit is dat verschillende patronen van op identiteit gebaseerde ongelijkheid, zoals seksisme, racisme of homofobie, op elkaar inwerken⁶ Door de overlap tussen deze ongelijkheden ervaren individuen ze op verschillende snijpunten (intersectionaliteit): geslacht/gender, ras/ethniciteit, seksuele gerichtheid, sociaaleconomische status enz⁷

Door voor een intersectionele benadering te kiezen, begrijpen we beter waarom de aantallen sporters binnen op meerdere punten gemarginaliseerde groepen nog steeds heel laag zijn in vergelijking met de aantallen binnen dominante groepen. Hetzelfde geldt voor alle andere gebieden die in dit rapport worden besproken (te weten de positie als coach of official, leiderschap, sociale gelijkheid, berichtgeving in de media en gendergerelateerd geweld). Wit, man en hetero zijn nog steeds de heersende normen in de sport en binnen sportorganisaties, en de ongelijkheid die zwarte vrouwen of LGBTQI+-sporters ervaren zal beter worden begrepen vanuit een intersectionele benadering dan wanneer enkel naar gender wordt gekeken. Daarom adviseren we om in gendergelijkheidsbeleid een intersectionele benadering op te nemen (d.w.z. door ook rekening te houden met ras, etnische afkomst, seksuele gerichtheid enz.).

Ik vind het echt belangrijk dat sportleiders op hoog niveau sterk bij gendergelijkheid zijn betrokken – in alle opzichten en op alle niveaus. Dit vraagt om verandering, zowel qua leiderschap als qua structuren. Sportorganisaties moeten de moed en de wil hebben om zich voortdurend in te spannen voor gendergelijkheid en diversiteit, gelijke toegang voor vrouwen tot besluitvorming en coaching te ondersteunen, en seksuele intimidatie en geweld in de sport aan te pakken. De rol van de media is van cruciaal belang en er is in dit opzicht de laatste tijd al veel vooruitgang geboekt.”

Terhi Heinilä
secretaris-generaal
Nationale Vrouwenraad
van Finland



4 Charlie Sever: Gender & Sport: Mainstreaming Gender in Sports Projects, red. Swiss Agency for Development en Cooperation (SDC), 2005, https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/9_gender_and_sport_mainstream_gender_in_sports_projects.pdf

5 Collins, P. H. (2015). Intersectionality's definitional dilemmas. *Annual review of sociology*, 41, 1-20.

6 Collins, P. H. (1993). Toward a new vision: Race, class, and gender as categories of analysis and connection. *Race, Sex & Class*, 25-45.

7 Lim, H., Jung, E., Jodoin, K., Du, X., Airton, L. & Lee, E. Y. (2021). Operationalization of intersectionality in physical activity and sport research: A systematic scoping review. *SSM-population health*, 100808.

3. Genderbudgettering/-financiering

De ervaring leert dat het succes en de juiste ontwikkeling van beleid afhankelijk zijn van adequate financiering, budgettering en het vermogen om middelen aan te trekken. Een wijze van begroten die bijdraagt aan de groei, ontwikkeling en duurzaamheid van een project door beïnvloeding van de belangrijkste strategische activiteiten, moet voor alle belanghebbenden een kerndoel zijn bij het opstellen van regelgeving. Gezien het aantal en de diversiteit van belanghebbenden, en de noodzaak tot meer investeringen om de huidige, chronische onderfinanciering van vrouwensport – 70 % van de beschikbare middelen worden nu besteed aan jongens en mannen⁸ – is het cruciaal om begrotingen op een genderbewuste manier op te stellen, te plannen, goed te keuren, uit te voeren, te monitoren, analyseren en controleren.⁹

Het Europees Parlement heeft benadrukt dat genderbudgettering zich tussen 2015 en 2017 onvoldoende heeft ontwikkeld. Daarom is het noodzakelijk dat zowel overheidsdiensten als sportorganisatie budgetten toewijzen aan gendergelijkheid in de sport, ongeacht het aantal vrouwen dat een sport beoefent. Ook moet erop worden toegezien dat sport wordt opgenomen in investeringsprogramma's in het kader van bestaand gendergelijkheidsbeleid (zoals het EU-genderactieplan III 2021-2025 – Een ambitieuze agenda inzake gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen in het externe optreden van de EU of het OESO-kader voor gendergelijkheid) en moet het opnemen ervan in toekomstig beleid verplicht worden gesteld. Gebruik van de EIGE-toolkit voor genderbudgettering – beschikbaar in alle EU-talen¹⁰ – kan hieraan bijdragen.

Alle sportorganisaties (en hun belanghebbenden) moeten een deel van hun exploitatiebegroting bestemmen voor de ontwikkeling en implementatie van beleid en acties op het gebied van gendergelijkheid. Het duurzaam verstrekken van overheidsfinanciering is essentieel voor de ontwikkeling van dergelijk beleid (en voor de levensvatbaarheid ervan op lange termijn).

Toewijzing van een significant deel van publieke middelen moet afhankelijk worden gesteld van de implementatie van concrete acties. Op basis van een eerste kostenraming, een kosten-batenanalyse, een politiek oordeel en de prioritering van projecten kan een eerste besluit over de betaalbaarheid worden genomen. Aanbevolen wordt dat overheidsdiensten de implementatie van het OESO-programma voor genderbudgettering bevorderen.

8 <https://www.oecd.org/gov/budgeting/gender-budgeting.htm>

9 <https://www.oecd.org/gov/budgeting/gender-budgeting.htm>

10 <https://eige.europa.eu/publications/gender-budgeting-step-step-toolkit>

 *We hebben een “winnend team” nodig om vrouwen en meisjes een gelijkwaardiger positie in de sport te geven, voor het welzijn en de veiligheid van alle EU-burgers. Laten we over de hele linie samenwerken, van beleidsniveau tot de praktijk van de breedtesport, van de bestuursleden tot de vrijwilligers op het veld. Alleen als team, geïnspireerd door de aanbevelingen en voorgestelde acties van de Expertgroep kunnen we ervoor zorgen dat de EU haar belofte van gendergelijkheid waarmaakt. Sluit u aan bij ons team!”*



Emine Bozkurt
voorzitter van de
Expertgroep inzake
gendergelijkheid
in de sport

4. Beleidsmonitoring en -evaluatie, onderzoek

Monitoring en evaluatie van gendergelijkheidsbeleid moeten, samen met wetenschappelijk onderzoek, deel uitmaken van alle acties. Beleid moet verder worden uitgewerkt om aanpassing mogelijk te maken van acties die op lange termijn bijdragen aan progressieve veranderingen. Beleid moet voortdurend worden aangepast in reactie op veranderingen in de lokale situatie of specifieke omgeving. Bij het plannen van acties moeten de verschillende organisatie-niveaus duidelijk aangeven welke methoden moeten worden gebruikt voor monitoring, evaluatie en gegevensverzameling.

Monitoring is een verplicht onderdeel van steeds meer overheidsbeleid. Door UN Women wordt het als volgt gedefinieerd: “monitoring is het systematisch verzamelen, analyseren en gebruiken van informatie om te volgen of een programma vooruitgang boekt bij het verwezenlijken van zijn doelstellingen en om managementbesluiten te sturen... Monitoring begint zodra een programma is gestart en duurt

voort zolang het programma wordt uitgevoerd. Monitoring wordt soms een proces-, systeem- of formatieve evaluatie genoemd. Evaluatie omvat feedback, leerevaluatie, overdrachtsniveaus en resultaten.”

Ter ondersteuning van robuuste systemen voor beleidsmonitoring en -evaluatie richt de OESO zich op drie pijlers:

- **het opzetten van een institutioneel kader door de juiste juridische, beleids- en organisatorische maatregelen te treffen om de uitvoering van overheidsbeleid te ondersteunen;**
- **het bevorderen van het gebruik van bewijsmateriaal, beleidsmonitoring en -evaluatie door te investeren in vaardigheden van de overheidssector en in beleidsvormingsprocessen, en door de betrokkenheid van belanghebbenden te ondersteunen;**
- **het bevorderen van de kwaliteit van beleidsmonitoring en -evaluatie, bijvoorbeeld door richtsnoeren te ontwikkelen, in capaciteitsopbouw te investeren en door mechanismen voor toetsing en controle achteraf.**

Gegevensverzameling is onlosmakelijk met deze benaderingen verbonden. Er moeten onderzoekers worden ingezet voor het regelmatig verzamelen en analyseren van gegevens om acties te kunnen bijsturen. Gegevensverzameling en de toekenning van financiële middelen daaraan moet systematisch, permanent en verplicht zijn. Alle belanghebbenden moeten zorgdragen voor de juridische en technische omgevingen en processen die toegang geven tot gegevens, ondersteunende platforms en tools. Online open gegevens zijn cruciaal voor doorlopende monitoring/evaluatie en voor het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek naar gendergelijkheid. Samenwerking met onderwijsinstellingen zoals universiteiten wordt ook ten zeerste aanbevolen.

Tot slot moet de implementatie en doelmatigheid van deze aanbevelingen en acties worden gemonitord en geëvalueerd. Daarvoor adviseren we de oprichting van een permanente groep op hoog niveau inzake gendergelijkheid in de sport.

5. Scholing

Educatieve hulpmiddelen voor training en informatievoorziening moeten integraal onderdeel zijn van elke implementatiefase van de actieplannen, strategieën en maatregelen voor gendergelijkheid die uit de aanbevelingen voortvloeien. Zij zijn onmisbaar bij het verstrekken van informatie over de meest recente wetenschappelijke bevindingen, het leren van nieuwe praktijken en het toelichten van beleidsmaatregelen. Zij moeten, samen met de geschikte methodologie en vorm, tot alle strategische belanghebbenden worden gericht. Hun belangrijkste functie is bij te dragen aan de implementatie door de kennis over het belang en het effect van gendergelijkheidsbeleid te vergroten. Dit moet ervoor zorgen dat de belangrijkste spelers verantwoordelijkheid nemen voor gendergelijkheidsplannen.

Hiervoor moeten belanghebbenden uitwisselingsplatforms ontwikkelen die hen helpen deze boodschap uit te dragen en de maatregelen op de meest geschikte manier te implementeren. Om aan deze behoeften te voldoen, moet een verscheidenheid aan educatieve platforms, methoden en programma's worden geïmplementeerd.

Een educatief project is een strategisch instrument om prioriteiten en verwachte resultaten te definiëren en met doelgroepen te delen. Het is dus onderdeel van een benadering die consistentie en synergie tussen alle niveaus van het systeem bevordert, waarbij rekening wordt gehouden met het feit dat alle veranderingen tijd en middelen vereisen en mogelijk op weerstand zullen stuiten. De meest gebruikelijke acties zijn gendertraining (algemeen of specifiek) en bewustmaking.

“De meeste kinderen maken voor het eerst kennis met sport via schoolgym. Voor ISF – dat leren door sport bevordert – is het daarom van fundamenteel belang om ervoor te zorgen dat gendergelijkheid goed in alle sportactiviteiten is geïntegreerd, vanaf jonge leeftijd en tijdens elke stap in de ontwikkeling van jongeren. Het rapport van de Expertgroep van de Europese Commissie is een zeer belangrijke ondersteunende tool voor jongeren, omdat alle belangrijke belanghebbenden erbij betrokken zijn en alle aspecten van gendergelijkheid in de sport worden belicht.

Kolë Gjeshaj
plaatsvervangend
secretaris-generaal ISF



6. Communicatie

Communicatie is een integraal onderdeel van de EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025 en moet een belangrijke rol spelen bij de promotie van dit rapport en bij de implementatie van de aanbevelingen uit het rapport door belanghebbenden. Daarom wijzen de leden van de Expert-groep op de noodzaak om een communicatieplan voor de lange termijn te implementeren.

Alle belanghebbenden moeten op basis van dit rapport hun verantwoordelijkheid nemen, zodat het bijdraagt aan een gestructureerde implementatie van concrete acties. Belanghebbenden moeten hun samenwerking versterken en structureren zodat ze hun instrumenten, capaciteiten, beleid en acties verder kunnen ontwikkelen, terwijl ze tegelijkertijd ideeën en ervaringen kunnen uitwisselen.

In eerste instantie moeten belanghebbenden uitvoerig worden geïnformeerd, want elke verandering vereist een reëel inzicht in de aard ervan en de wijze van uitvoering. Het rapport moet zo een referentiedocument voor overheidsbeleid zijn. Het is bedoeld als input voor de actieplannen van sportorganisaties en als onderwerp van kritische analyse door de wetenschappelijke wereld.

Dit zijn de aanbevelingen:

- **verspreid het rapport onder belanghebbenden en maak het breed beschikbaar als referentiedocument, van internationaal tot lokaal niveau;**
- **waarborg de financiële en technische middelen en de menskracht voor consistente, langlopende en innovatieve communicatieplannen en bijbehorende acties om het rapport te promoten;**



- **communiceer over het gebruik van het rapport;**
- **verwijs naar het rapport in relatie tot acties die worden ondernomen in het kader van gendergelijkheidsstrategieën van belanghebbenden;**
- **organiseer evenementen om het rapport te presenteren en te bespreken;**
- **integreer het rapport in overheidsbeleid;**
- **vertaal het rapport in alle officiële EU-talen.**

7. Coördinatoren voor gendergelijkheid

De benoeming van coördinatoren voor gendergelijkheid door alle sportorganisaties (van internationale federaties tot organisaties in de breedtesport) en bij sport betrokken overheidsdiensten – door iemand in te huren of door een bestaand lid van de organisatie op te leiden – wordt ten zeerste aanbevolen.

Het doel is dat strategieën/actieplannen voor gendergelijkheid op de meest doelmatige en georganiseerde manier worden geïmplementeerd en gemonitord door mensen met de vereiste kennis (d.w.z. een theoretische en praktische kennis van gendergelijkheid, intersectionaliteit en gemeenschapsontwikkeling).

Deze functie bestaat uit het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van een scala aan initiatieven om gendergelijkheid te bevorderen en gendergerelateerd geweld te voorkomen. De coördinator voor gendergelijkheid speelt een belangrijke rol bij het geven van technisch advies, het coördineren en implementeren van activiteiten (gendertraining en bewustmaking) en het toepassen van voorschriften, procedures en gendermainstreaming in programma's.

De coördinator voor gendergelijkheid heeft onder andere de volgende taken:

- Assisteren bij het ontwikkelen en beheren van genderinitiatieven voor alle programmaonderdelen en het geven van technische ondersteuning en training in genderbenaderingen voor uiteenlopende belanghebbenden;
- Erop toezien dat gender in managementkaders wordt geïntegreerd, het versterken en ondersteunen van strategieën voor gendergelijkheid en het ontwikkelen van capaciteit voor gendergelijkheid onder leden van de organisatie;
- Erop toezien dat alle programma's genderbewust zijn;
- Centrale genderboodschappen formuleren die voortkomen uit praktijkervaring, evaluaties, onderzoek en projectuitvoering;
- Bijdragen aan het formuleren, ontwikkelen en implementeren van projectdoelen en -initiatieven op korte en lange termijn;
- Onderzoeken van mogelijkheden om overwegingen op het gebied van gendergelijkheid in andere operationele gebieden te integreren.

8. Mannen als bondgenoten

Sportorganisaties worden van oudsher door mannen gedomineerd. Er is nog steeds een grote kloof tussen het aantal vrouwen en het aantal mannen in machtsposities binnen de sport.¹¹ Mannen in besluitvormende posities worden daardoor vaak als obstakel gezien omdat zij een uiting zijn van de mannelijke hegemonie.¹²

11 Burton (2015)

12 Burton (2019)

Er is in de wetenschappelijke literatuur echter duidelijk bewijs te vinden voor de positieve invloed van mannen die binnen de sport optreden als bondgenoten van vrouwen.¹³ Zo kan negatieve beeldvorming worden omgezet in positieve beeldvorming, waarbij mannen als onderdeel van de oplossing worden beschouwd. Bondgenootschap veronderstelt dat individuen die deel uitmaken van een dominante sociale groep bondgenoot kunnen worden van een gemarginaliseerde sociale groep om systematische onderdrukking te bestrijden en zo te komen tot een systeem waarbij de macht eerlijk is verdeeld.¹⁴

Genderbondgenootschap erkent dat mannen de meeste besluitvormende posities bekleden en is erop gericht hun mogelijkheden te benutten om veranderingen binnen de sport te bewerkstelligen. Dit kan door vrouwen te steunen en hen toegang te geven tot, en kansen te bieden in kringen waarvan zij gewoonlijk zijn uitgesloten.¹⁵ Mannelijke leiders hebben toegang tot de strategische discussies waarbij beleid wordt bedacht en ontwikkeld, waardoor zij in de gelegenheid zijn om radicale organisatorische verandering in de sport te steunen.¹⁶ Op die manier kunnen mannen nog meer bondgenoten op de been brengen. Dit is cruciaal omdat een individuele bondgenoot het probleem nooit alleen kan oplossen.¹⁷ Daardoor spelen mannelijke bondgenoten een belangrijk rol bij het vormen van een coalitie voor hervorming die voor verandering kan zorgen.¹⁸

Het is dus cruciaal dat mannen als voorvechters van gendergelijkheid kunnen optreden op alle gebieden die in dit rapport aan de orde komen.

13 Heffernan (2018)

14 Patel (2011)

15 Heffernan (2018)

16 Ely & Meyerson (2000)

17 Bishop (2002); Reason e.a. (2005)

18 Heffernan (2018)

Ik kreeg veel steun van zowel mannelijke als vrouwelijke sporters en sportofficials bij mijn verkiezing als eerste vrouwelijke voorzitter van de IOC-atletencommissie. In mijn functie heb ik veel vrouwelijke sporters kunnen steunen en begeleiden naar een leiderschapspositie. Alleen door samen te werken kunnen we gendergelijkheid realiseren en de weg vrijmaken voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in leiderschapsposities op alle niveaus."



Participatie

Achtergrond

Zoals in referentiedocumenten¹⁹ wordt benadrukt, heeft regelmatige en matig intensieve lichaamsbeweging verschillende gezondheids-, psychische en sociale voordelen, terwijl een zittende levensstijl een risicofactor is voor het ontwikkelen van veel chronische ziekten. De coronapandemie heeft aanzienlijk bijgedragen aan een zittende levensstijl, met name onder meisjes en vrouwen.²⁰

Volgens de Eurobarometer over sport en lichaamsbeweging²¹ zijn er in Europa minder vrouwen (36 %) dan mannen (44 %) die regelmatig sporten. Daarnaast doet 40 % van de mannen nooit aan lichaamsbeweging, tegenover 52 % van de vrouwen. Ook al bestaan er aanmerkelijke verschillen tussen de lidstaten, overal geldt dat minder vrouwen dan mannen sporten. Hoe vaak vrouwen sporten, neemt af naarmate zij ouder worden: 33 % van de vrouwen in de leeftijdsgroep van 15-24 jaar doet niet aan lichaamsbeweging. In de groep 25-39-jarigen is dit 42 %, in de groep 40-54-jarigen 50 % en onder de 55+-ers 64 %. De percentages mannen die niet

aan lichaamsbeweging doen zijn: 15 % in de leeftijdsgroep van 15-24 jaar, 28 % in de groep 25-39-jarigen, 39 % in de groep 40-54-jarigen en 58 % onder de 55+-ers. Vrouwen zijn ook minder intensief betrokken bij vrijwilligersactiviteiten in de sport dan mannen (4 % tegenover 8 %).²²

Volgens recente wetenschappelijke literatuur²³ wordt deze kloof veroorzaakt door praktische, persoonlijke en sociaal-culturele barrières. Praktische barrières zijn o.a. gebrek aan tijd, zorg voor de kinderen en geld, veiligheidsoverwegingen en beperkte toegang tot voorzieningen. Persoonlijke barrières zijn o.a. een negatief lichaamsbeeld, gebrek aan de juiste kleding/uitrusting, gebrek aan zelfvertrouwen/eigendunk en invloed van ouders/familie. Sociaal-culturele barrières zijn o.a. het idee dat sport door mannen wordt gedomineerd, genderstereotypen, het ontbreken van vrouwelijke rolmodellen, intimidatie en misbruik (zie het onderdeel "Gendergerelateerd geweld"), en opvattingen en vooroordelen over seksualiteit, handicap en etnische afkomst. Vanwege

19 De EU-richtsnoeren voor lichaamsbeweging; de strategie van de Wereldgezondheidsorganisatie voor lichaamsbeweging voor de Europese regio 2016-2025; en de WHO-richtlijnen voor lichaamsbeweging en zittend gedrag

20 Garcia-Tascon e.a. (2020).

21 https://data.europa.eu/data/datasets/s2164_88_4_472_eng?locale=nl

22 Speciale Eurobarometer 472: Sport en lichaamsbeweging (2018)

23 Abdelghaffar & Siham (2019); Andersen & Bakken (2019); Basterfield e.a. (2016); Downward e.a. (2014); Eime e.a. (2015); Grima e.a. (2017); Hickey e.a. (2017); Hulteen e.a. (2017); Jenkin e.a. (2017); O'Reilly e.a. (2018); Portela-Pino e.a. (2020); Somerset & Hoare (2018); Spiteri e.a. (2019); Storr e.a. (in druk)

deze barrières sporten vrouwen, meer dan mannen, buiten sportorganisaties en -clubs. Daarnaast zijn vrouwen, vanwege de genoemde genderstereotypen, in bepaalde sporten oververtegenwoordigd (zoals in dansen en gymnastiek) en in andere juist ondervertegenwoordigd (zoals in boksen en rugby). Wanneer we zien dat er barrières zijn om te gaan sporten als gevolg van een binaire genderbenadering (man/vrouw), moeten we ook erkennen dat de barrières voor een aantal anderen nog groter zijn. Bij de onlangs gehouden OUTSPORT-enquête²⁴ bleek dat 90 % van de respondenten het gevoel had dat homofobie/transfobie wijdverspreid is in de sport vanwege redenen die uiteenliepen van eigen negatieve ervaringen tot homofobie/transfobie taalgebruik.²⁵



Sarah Townsend
medevoorzitter EGLSF

G *Gelijkheid in de sport betekent iedereen dezelfde kansen bieden in de sport, op alle niveaus – van sporters tot het management. Hier ligt een uitdaging voor onszelf, onze clubs en onze sportorganisaties; het betekent de sportcultuur veranderen en leren hoe we diversiteit moeten omarmen.”*

Aanbevelingen

1. Integreer (*mainstream*) gendergelijkheid in alle sportbeleid en -strategieën

Neem gendergelijkheid op in alle beleid op het gebied van sport, jeugd, gezondheid en onderwijs, bij het toewijzen van middelen en in de besluitvorming. Zet mechanismen op, te beginnen bij scholen, die bijdragen aan sportbeoefening door meisjes en vrouwen van alle leeftijden, met name binnen meer kwetsbare en minder actieve groepen. Bied vrouwen gelegenheid om te sporten, op alle niveaus, en draag daarmee bij aan doelen en effecten op het gebied van gezondheid, empowerment, inclusie en integratie. Bevorder de balans tussen werk/studie en gezinsleven en sportbeoefening.

2. Ontwikkel actieplannen voor gendergelijkheid en reserveer middelen om de mogelijkheden voor sportbeoefening voor alle meisjes en vrouwen te vergroten

Deze actieplannen moeten gericht zijn op vrouwen in al hun diversiteit en op sportbeoefening door vrouwen van alle leeftijden. Ook moet er aandacht zijn voor de kansen die sport meisjes en vrouwen biedt op het gebied van vrijwilligerswerk, burgerschap en leiderschap binnen hun gemeenschap.

3. Garandeer gelijke toegang tot voorzieningen (zoals sportlocaties, uitrusting en kleding)

Neem barrières weg en stop discriminerend gedrag tegenover meisjes en vrouwen. Waarborg gelijke toegang voor alle meisjes en vrouwen als het gaat om trainings- en wedstrijdtijden, kwalitatief goede infrastructuur en uitrusting. Ontwikkel veilige openbare ruimten voor binnen- en buitensport.

4. Monitor en evalueer de voortgang/implementatie

Stimuleer de Europese Commissie, lidstaten en sportorganisaties om de huidige status van, de voortgang richting en de barrières voor gendergelijkheid te monitoren en te evalueren. Ontwikkel geharmoniseerde methoden voor monitoring en evaluatie.

²⁴ <https://www.out-sport.eu/survey-2/>

²⁵ Speciale Eurobarometer 472: Sport en lichaamsbeweging (2018)

Verdere stappen



Europese Commissie

- Streef naar samenwerking met de Raad van Europa en ga door met het ontwikkelen en uitvoeren van het ALL IN-project.
- Bevorder en steun onderzoek naar gendergelijkheid in de sport en creëer kansen voor minderheids-groepen, rekening houdend met intersectionaliteit.
- Integreer gendermainstreaming in Erasmus+ en andere EU-financieringsinstrumenten. Benadruk de mogelijkheid om middelen uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling toe te wijzen voor het verbeteren van gendergelijkheid in sportvoorzieningen.
- Meet, monitor, evalueer en deel de voortgang richting gendergelijkheid in de sport. Overweeg het inschakelen van structuren zoals EIGE.
- Probeer meisjes en vrouwen te bereiken via de Europese Week van de Sport en HealthyLifestyle4All.
- Ontwikkel tools voor sportorganisaties om inspirerende rolmodellen en voorbeelden van sportende vrouwen en meisjes in het zonnetje te zetten (bijv. een BeEqual Award of een specifieke categorie van de BelInclusive Sport Awards van de EU).
- Breng een dialoog met alle belanghebbenden op gang om gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de sport te bevorderen.



Lidstaten

- Maak overheidsfinanciering voor sportorganisaties afhankelijk van de ontwikkeling en implementatie van strategische plannen en acties voor gendergelijkheid.
- Ontwikkel een gendergelijkwaardig sportbeleid in samenwerking met sportorganisaties.
- Stimuleer een praktische, op gender gebaseerde aanpak bij de beoordeling van voorgestelde sportprojecten en -programma's door overheidsinstanties.
- Wijs op het belang van, en reserveer middelen voor, kwalitatief goede programma's voor lichamelijke opvoeding op scholen en buitenschoolse sportactiviteiten voor meisjes van alle leeftijden en in al hun verscheidenheid om te voorkomen dat zij afhaken.
- Voorzie in veilige voorzieningen en uitrusting voor alle meisjes en vrouwen, met name bij sportlocaties die met overheidsgeld zijn gefinancierd (inclusief scholen).
- Verlang dat gekwalificeerde coaches, officials en leiders bijdragen aan veilige sporten voor vrouwen.

- Onderschrijf internationale verdragen inzake mensenrechten en vrouwenrechten om sportmogelijkheden te stimuleren en verbiedt het uitvaardigen van discriminerende regelingen en procedures.
- Herzien wetgeving, voer procedures in en voorzie in stimulansen en financiële steun om aan sport gerelateerd beleid, onderwijs en onderzoek op het gebied van gendergelijkheid te bevorderen.



Internationale en nationale sportorganisaties

- Geef financiële stimulansen aan lidorganisaties voor het ontwikkelen en implementeren van plannen en acties op het gebied van gendergelijkheid.
- Ontwikkel een gendergelijkwaardig sportbeleid door regelingen te herzien, financiële steun en andere stimulansen te verstrekken en nieuwe procedures in te voeren.
- Steun nationale, regionale en lokale sportinfrastructuur (ook op scholen) door veilige voorzieningen en uitrusting beschikbaar te stellen aan alle meisjes en vrouwen.
- Voorzie in financiële, materiële en educatieve ondersteuning voor gekwalificeerde coaches, officials en leiders om veilige participatie van vrouwen in de sport te bevorderen.
- Bied alle meisjes en vrouwen gelijke kansen om op elk niveau wedstrijdsport te beoefenen (bijv. door het ontwikkelen van programma's die genderongelijkheid aanpakken).
- Maak gebruik van programma's die verband houden met grote sportevenementen om de mogelijkheden voor meisjes en vrouwen om sport te beoefenen, te vergroten.



Organisaties in de breedtesport

- Ontwikkel beleid voor gendergelijkheid en het beschermen van meisjes en vrouwen in al hun verscheidenheid.
- Draag zorg voor, en garandeer de beschikbaarheid van, veilige voorzieningen en uitrusting voor alle meisjes en vrouwen.
- Neem disciplinaire maatregelen en procedures met betrekking tot gendergerelateerd(e) geweld/misbruik/intimidatie op in ethische codes en regel ondersteuning voor slachtoffers.
- Benoem coördinatoren voor gendergelijkheid.

Positie als coach of official

Achtergrond

Volgens de Eurobarometer over sport en lichaamsbeweging²⁶ worden meer mannen (30 %) dan vrouwen (23 %) coach. Op basis van cijfers uit zeven EU-lidstaten concludeerde het EIGE-rapport over gendergelijkheid in de sport uit 2015 dat slechts 20-30 % van de sportcoaches in Europa vrouw is.²⁷ Tijdens de Olympische Spelen in Tokyo van 2020 was slechts 13 % van de coaches en 30,5 % van de officials

vrouw. Vrouwen zijn dus duidelijke ondervertegenwoordigd in posities als coach en official, met name op topsportniveau. Bovendien zien we vrouwelijke coaches en officials vooral bij sporten die hoofdzakelijk door vrouwen worden beoefend, zoals dansen en gymnastiek.²⁸ Zij zijn ook meer betrokken op lokaal en regionaal niveau dan op nationaal en internationaal niveau.²⁹

 *Het gezamenlijk project met de deskundigen in de Expertgroep heeft de bestaande achterstanden op het gebied van gendergelijkheid in de sport heel duidelijk aan het licht gebracht. Het resultaat zijn bruikbare aanbevelingen om te komen tot een faire samenwerking tussen alle partijen in de sport. Ik hoop en wens dat dit, de komende jaren, echt in de praktijk wordt gebracht door mensen die in de EU-lidstaten verantwoordelijk zijn voor sport.”*

Christa Prets

voorzitter van de Oostenrijkse organisatie 100% Sport



26 https://data.europa.eu/data/datasets/s2164_88_4_472_eng?locale=nl

27 <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-sport>

28 LaVoi (2017)

29 Norman (2021a)

Volgens recente wetenschappelijke literatuur³⁰ wordt deze kloof veroorzaakt door organisatorische, sociaal-culturele, intermenselijke en persoonlijke barrières. Organisatorische, sociale en culturele barrières zijn o.a. een gebrek aan kansen voor vrouwen om coach te worden, het idee dat coaching door mannen wordt gedomineerd en genderstereotypen die samenhangen met factoren als een gebrek aan mogelijkheden om internationale ervaring op te doen, een gebrek aan netwerken voor vrouwelijke coaches en een gebrek aan belangstelling voor deze kwesties op leiderschapsniveau. Intermenselijke barrières zijn o.a. een gebrek aan steun van opleidingscoördinatoren en negatieve interactie met mannelijke tegenhangers vanwege genderstereotypen. Persoonlijke barrières zijn o.a. het ontbreken van een vergoeding, problemen bij het vinden van een balans tussen gezinsleven en fulltime coachen, de invloed van genderstereotypen op zelfvertrouwen/eigendunk en een gebrek aan scholingsprogramma's.

Vrouwelijke rolmodellen spelen een significante rol bij het vergroten van het aantal vrouwen dat sport.³¹ Dit lijkt niet te gelden voor coaching³², maar wel weer voor het aanblijven van coaches: de kans dat vrouwen die gaan coachen dit ook blijven doen, is vier maal zo groot als zij een vrouwelijk rolmodel hebben.

Mentorschapsinitiatieven hebben dus een significante invloed³³, ook al blijft dit een vaag concept³⁴, maar de voordelen zijn beperkt tot het individuele en intermenselijke niveau.³⁵ Het organisatorische/sociaal-culturele niveau behoeft echter nog steeds aandacht. Naast mentorprogramma's lijkt een duale strategie bestaande uit formele regelingen (bijv. streefwaarden en quota) en positieve discriminatie van vrouwen, bij te dragen aan de werving en empowerment van vrouwelijke coaches.³⁶

Met betrekking tot vrouwelijke officials blijkt uit een recente beoordeling van wetenschappelijke literatuur dat er een tekort is aan gerapporteerd onderzoek op dit gebied, met name op Europees niveau.³⁷ De weinige beschikbare onderzoeken richten zich op vier thema's: barrières, ondersteuning, motieven en behoud. De voornaamste barrières houden verband met negatieve ideeën over, en een seksistische houding tegenover, vrouwelijke officials onder spelers, coaches en toeschouwers.³⁸

Aanbevelingen

- 1. Vergroot de kennis over de mogelijkheden voor vrouwen om coach of official te worden – op alle niveaus – en help deze te ontwikkelen** Zie erop toe dat streefwaarden worden vastgesteld voor een gendergelijke deelname aan scholingsprogramma's voor coaches en officials. Ontwikkel initiatieven en programma's met minimumstreefwaarden voor deelname om vrouwen nationale en internationale ervaring te laten opdoen (van nationaal niveau tot internationale kampioenschappen).
- 2. Mentorschap**
Ontwikkel mentorschapsinitiatieven op alle niveaus.
- 3. Pas wervingsprocedures en (financiële) stimulansen aan**
Voorzie in aangepaste wervingsprocedures die het voor vrouwen mogelijk en aantrekkelijker te maken om coach of official te worden, op vrijwillige basis of professioneel. Beloon het werven van vrouwen op alle niveaus, met speciale nadruk op nationale teams en de hogere wedstrijd niveaus.
- 4. Draag bij aan aantrekkingskracht en communicatie**
Investeer in campagnes om de belangstelling van meisjes en vrouwen te wekken – en te behouden – voor een rol als coach of official. Vind rolmodellen en promoot de positieve aspecten van een rol als coach of official.
- 5. Onderzoek/gegevensverzameling**
Investeer in onderzoek, onderwijs en beleid dat vrouwelijke coaches en officials promoot en beschermt. Implementeer tools en procedures die gegevensverzameling en onderzoek stimuleren en kennis vergroten. Stimuleer de uitwisseling van informatie op Europees niveau door landen te vragen nationale registers op te zetten met coaches en officials, met daarin informatie over vrouwelijke coaches.

30 LaVoi (2017); Banwell (2021); Day (2021); Norman (2021b)

31 Mutter & Pawlowski (2014)

32 Wasend & LaVoi (2019)

33 Banwell e.a. (2019)

34 Leeder & Sawiuk (in druk)

35 Banwell e.a. (2020)

36 Tjørndal (2021)

37 Baxter e.a. (in druk)

38 Forbes et al. (2015); Nordstrom et al. (2016)

Verdere stappen



Europese Commissie

- Stimuleer goede praktijken en streefwaarden om vrouwelijke coaches en officials te ondersteunen.
- Stimuleer het opnemen van bepalingen voor vrouwelijke coaches en officials in de gendergelijkheidsplannen en -acties van lidstaten en sportorganisaties.
- Vestig de aandacht op financieringsmogelijkheden voor onderzoek en doe een beroep op de lidstaten om de aantallen, achtergrond en ervaringen van vrouwelijke coaches en officials op een gestandaardiseerde manier te onderzoeken.
- Steun reclamecampagnes waarin vrouwen en mannen worden afgebeeld in sporten en rollen die niet gender stereotype zijn.



Lidstaten

- Voorzie in financiering voor functionarissen op het gebied van gendergelijkheid, van nationaal niveau tot op het niveau van de breedtesport.
- Neem bepalingen voor vrouwelijke coaches en officials op in nationale gendergelijkheidsplannen.
- Propageer gelijke kansen en gelijke beloning voor vrouwelijke coaches en officials.
- Stel streefwaarden vast voor de werving en ontwikkeling van vrouwen als coach of official.
- Monitor en evalueer gendergelijkheidsacties.
- Steun mentorprogramma's vanaf het niveau van scholen en de breedtesport tot professioneel niveau.
- Propageer een goede balans tussen werk en privé, en gezinsvriendelijke arbeidsomstandigheden.
- Steun scholingsprogramma's die genderstereotypen op scholen en in sportorganisaties aanpakken.
- Steun reclamecampagnes waarin vrouwen en mannen worden afgebeeld in sporten en rollen die niet gender stereotype zijn.
- Start aanvullend onderzoek naar culturele en organisatorische barrières voor vrouwelijke topcoaches en voor participatiecoaches die topcoach willen worden, of hadden willen worden maar daar niet in zijn geslaagd.



Internationale en nationale sportorganisaties

- Ontwikkel en implementeer bepalingen voor gelijke vertegenwoordiging van vrouwelijke topsporters en -coaches in leiderschaps- en coachende teams (bijv. streefwaarden voor sportwedstrijden, educatieve workshops enz.)



- Prioriteer het dichten van de genderkloof onder coaches en officials en ontwikkel een actieplan voor de werving, training en ontwikkeling van vrouwelijke coaches en officials.
- Bied ontwikkelkansen voor vrouwelijke coaches op alle niveaus in de vorm van meelopen, praktijk-gemeenschappen, mentorschap en netwerkprogramma's.
- Monitor periodiek de genderkloof bij coaches en officials en de effectiviteit van de getroffen maatregelen.
- Neem in alle scholingsprogramma's een module op over het voorkomen van discriminatie (gericht op vooroordelen over gender en ras, LGBTQI+-fobie enz.).
- Ontwikkel en implementeer maatregelen voor het behouden van vrouwelijke coaches en officials (bijv. meer scholing en specialisatie, open wervingsprocedures, kinderopvang).
- Voer maatregelen in die het voor vrouwelijke topsporters mogelijk of eenvoudiger maken om op enig moment in hun carrière coach of official te worden.
- Ontwikkel en implementeer maatregelen die bijdragen aan de balans tussen werk en privé, en bescherm het fysieke, psychische sociale welzijn van vrouwelijke coaches en officials. Pas de planning van wedstrijden op verschillende niveaus aan, met name op het niveau van de breedtesport, zodat vrouwen het coachen met hun privéleven kunnen combineren.
- Promoot vrouwelijke coaches en officials als rolmodel en toon vrouwen in leiderschapsposities om genderstereotypen te bestrijden. Betrek mannen hierbij.
- Zet een mentorprogramma op voor meisjes en vrouwen die geïnteresseerd zijn in een rol als coach of official op het niveau van de breedtesport, ook op scholen. Bied clubs (financiële) stimulansen om deel te nemen.



Organisaties in de breedtesport

- Ontwikkel interne procedures waardoor vrouwen coach of official kunnen worden bij de club.
- Zet een mentorprogramma op voor meisjes/vrouwen op het niveau van de breedtesport. Bied clubs (financiële) stimulansen om deel te nemen.
- Pas de planning van sportbeoefening en -wedstrijden op verschillende niveaus aan, met name op het niveau van de breedtesport, zodat vrouwen het coachen met hun privéleven kunnen combineren.
- Deel ervaringen met organisaties die coaches of officials als lid hebben.
- Bied vrouwen (financiële) stimulansen om coach of official te worden (bijv. gratis lidmaatschap).
- Implementeer maatregelen voor het behouden van vrouwelijke coaches en officials (bijv. meer scholing en specialisatie, open wervingsprocedures, kinderopvang).
- Implementeer maatregelen die bijdragen aan de balans tussen werk en privé, en bescherm het fysieke, psychische sociale welzijn van vrouwelijke coaches en officials.
- Promoot lokale vrouwelijke coaches en officials als rolmodel. Betrek mannen hierbij.
- Maak meisjes al vanaf jonge leeftijd bewust van de voordelen van het coach of official zijn.

Leiderschap

Achtergrond

In een aanzienlijk aantal wetenschappelijke onderzoeken wordt melding gemaakt van discriminatie in relatie tot sportmanagement en -bestuur.³⁹ De onderzoeken richtten zich voornamelijk op het gebrek aan gender- en raciale diversiteit onder leiders.⁴⁰ Significante ondervertegenwoordiging van vrouwen en mensen van kleur in leiderschapsposities werd aangetroffen op alle niveaus, van lokale clubs tot internationale federaties.⁴¹ EIGE constateerde dat bij sportfederaties in EU-lidstaten gemiddeld slechts 14 % van de hoogste besluitvormende posities werd bekleed door vrouwen, variërend van 3 % in Polen tot 43 % in Zweden.⁴²

Uit een recent literatuuronderzoek⁴³, waarbij vanuit meerdere niveaus is gekeken, kwamen verschillende factoren naar voren die meer inzicht bieden in de ondervertegenwoordiging van vrouwen in leiderschapsposities in de sport. Op macroniveau vormen de organisatorische demografie (d.w.z. wie wordt beschouwd als de juiste persoon voor een bepaalde positie), de hegemonie van mannelijkheid (d.w.z. de vorm van mannelijkheid waar te sterke nadruk wordt gelegd op stereotype mannelijke eigenschappen en kenmerken),

machtsspelletjes, invloed van belanghebbenden en institutionele discriminatie, de belangrijkste factoren voor het gebrek aan vrouwen in leiderschapsposities.

Op mesoniveau is de bedrijfsvoering gebaseerd op het idee van “de machtige man” en “de volgzaam vrouw”. Als gevolg daarvan worden alle posities die er toe doen door mannen ingenomen. Organisatiecultuur (bijv. de bestendiging van gedrag dat hegemonische mannelijkheid versterkt), negatieve stereotypen en discriminatie (d.w.z. minder middelen toekennen aan vrouwen) spelen ook een belangrijke rol.

Op microniveau is sociaal kapitaal (bijv. netwerken en mentoren) van grote invloed. Omdat vrouwen geen toegang hebben tot het benodigde sociaal kapitaal krijgen ze aanmerkelijk minder kansen. Ook is uit onderzoek gebleken dat vrouwen, als gevolg van de hegemonie van mannelijkheid en de bijbehorende negatieve stereotypen, minder ambitie hebben.

Volgens verschillende wetenschappelijke onderzoeken zijn quota ‘een van de meest efficiënte manieren om gendergelijkheid binnen sportleiderschap te vergroten.’⁴⁴

39 Adriaanse (2016); Burton (2019); Elling e.a. (2018); Evans & Pfister (2021); Kilvington & Price (2017); Pape (2020); Piggott (2021)


40 Delorme (2021)

41 Fowler Harris e.a. (2015)

42 <https://eige.europa.eu/topics/sport>

43 Burton (2015)

44 Adriaanse (2017); Adriaanse & Schofield (2014); Sisjord e.a. (2017); Valiente (in druk)

 *Het is geweldig om te zien hoe elke dag meer meisjes en vrouwen in de sport worden opgenomen, overal ter wereld. Maar vrouwen in leiderschapsposities blijven schaars en we moeten ons meer inspannen en vasthoudender zijn – op lokaal, nationaal en internationaal niveau – om iedereen in de sport te emanciperen, te scholen en een gelijke positie te garanderen.”*



Aanbevelingen

1. Geef vrouwen zeggenschap

Maak u hard voor gendergelijkheid onder sportleiders en steun maatregelen voor meer vrouwen in leiderschapsposities, als vrijwilliger of op hoog niveau.

2. Voordelen van diversiteit

Maak sportleiders bewust van de waarde van een diverse gendervertegenwoordiging in besturen en commissies.

3. Gelijke vertegenwoordiging

Voer een vrouwenquotum in van 50 % voor besluitvormingsorganen op alle niveaus. Stel maximumtermijnen vast. Waarborg diverse vormen van vertegenwoordiging, ook in leidinggevende posities. Implementeer de beginselen van goed bestuur.

4. Trajecten en bewustmaking

Zet voor alle sportstructuren scholingsprogramma's op, gericht op mensen van alle leeftijden, om hen bewuster te maken van de mogelijkheden en de voordelen van vrouwen in leiderschapsposities, maar ook van de onbewuste vooroordelen die vrouwen uit leiderschapsposities houden. Zet trajecten uit om zoveel mogelijk vrouwen in staat te stellen een actieve rol te spelen in het management van aan sport gerelateerde activiteiten.

5. Tools en maatregelen

teun het gebruik van specifieke tools en werk samen met externe partijen die zijn gespecialiseerd in het evalueren en implementeren van beleid op het gebied van leiderschap en gender.

Verdere stappen



Europese Commissie

- Stimuleer het gebruik van middelen en goede praktijken voor het ontwikkelen, implementeren, monitoren en evalueren van genderactieplannen ten aanzien van sportleiderschap.
- Werk samen met, en leer van de beste praktijken van, organisaties zoals het Internationaal Olympisch Comité, de Verenigde Naties of de HeForShe-beweging – zij werken met strategieën die stimuleren dat mannen optreden als pleitbezorgers voor vrouwen.



Lidstaten

- Wijs middelen toe aan, en ontwikkel, implementeer, monitor en evalueer, genderactieplannen voor sportleiderschap.
- Waarborg genderevenwicht in het openbaar bestuur en benoem vrouwen in belangrijke besluitvormende posities.
- Bied sportorganisaties financiële stimulansen om genderevenwicht in leiderschapsposities te waarborgen.
- Verlang dat organisaties die financiering ontvangen maximumtermijnen en streefwaarden voor minimumvertegenwoordiging vaststellen, functionarissen voor gendergelijkheid benoemen en verslag doen over hun werk op het gebied van gendergelijkheid.



Internationale en nationale sportorganisaties

- Neem een gendergelijkheidsstrategie aan, met leiderschap als een van de centrale onderwerpen. Veranker streefwaarden voor gendergelijkheid voor besluitvormende posities. Voorbeelden van goed bestuur:⁴⁵

- niet meer dan drie termijnen in dezelfde functie;
- rolatie in gendervertegenwoordiging voor alle gekozen sleutelposities (bijv. voorzitter, penningmeester, secretaris);
- een minimumstreefwaarde voor de vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvormingsorganen;
- betrokkenheid van zowel vrouwelijke als mannelijke deskundigen in gendergelijkheidsinstellingen en het inschakelen van mannen als voorvechters van gendergelijkheid;
- publicatie van gegevens over gendergelijkheid in jaarverslagen;
- samenstellen van een diversiteitsportefeuille.
- Implementeer genderbewuste en transparante selectieprocedures voor werving en opvolgingsplanning.
- Ontwikkel leiderschapsprogramma's om vrouwen in staat te stellen en voor te bereiden om te solliciteren naar besluitvormingsposities.
- Wijs middelen toe en zet acties op om het aanbod van vrouwelijke sportleiders te vergroten.

- Zorg ervoor dat commissies en werkgroepen voor gendergelijkheid genderdivers zijn.
- Promoot vrouwelijke leiders en managers in de sport als rolmodel.



Organisaties in de breedtesport

- Zie erop toe dat vrouwen gelijk vertegenwoordigd zijn in besluitvormingsposities en dat actie wordt ondernomen naar aanleiding van de zorgen van meisjes en vrouwen.
- Vraag het nationale bestuurslichaam of het Nationaal Olympisch Comité om richtsnoeren op het gebied van gendergelijkheid.
- Neem deel aan uw jaarlijkse algemene vergadering en draag bij aan discussies over diversiteit.
- Zoek bondgenoten (bijv. andere lokale sportclubs, de lokale sportraad, onderwijsinstellingen) en werk samen aan bewustmaking.



Sociale en economische aspecten van sport

Achtergrond

Sport is opgenomen in de sociale en economische doelen van de EU en gelijkheid tussen vrouwen en mannen houdt ook gelijkheid op de arbeidsmarkt in.⁴⁶ In de Europese pijler van sociale rechten⁴⁷ pleit de EU voor het bevorderen van gelijke behandeling en gelijke kansen voor vrouwen en mannen op alle vlakken.

De leden van de groep op hoog niveau hebben zich vooral geconcentreerd op het gelijkheidsbeginsel als middel om een eind te maken aan de loon- en pensioenkloof, en te zorgen voor gelijke kansen, sociale bescherming en een veilige werkomgeving. De groep op hoog niveau onderschrijft de vijf belangrijkste uitgangspunten van het rapport van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) uit 2021, "Empowering women at work"⁴⁸, te weten:

- realiseer gelijke beloning voor gelijk werk;
- voorkom en stop gendergerelateerd geweld en intimidatie op de werkvloer;
- bevorder de balans tussen werk en privé en een gelijke verdeling van zorgtaken;

- steun een gelijkwaardige deelname van vrouwen in besluitvorming op het werk;
- ontwikkel een arbeidsmarkt die werkt voor vrouwen.

De ongelijkheid tussen vrouwen en mannen op de arbeidsmarkt is extra zichtbaar in de sport. Op de gehele EU-arbeidsmarkt bekleden vrouwen slechts een derde van de leiderschapsposities. Zij zijn ook degenen die het vaakst parttime werken en hun loon is significant lager. De loonkloof tussen vrouwen en mannen⁴⁹ is aanzienlijk. Vrouwen verdienen gemiddeld 14 % minder dan mannen. Op managementniveau⁵⁰ is dit zelfs 23 %. De loon- en pensioenkloof hangt samen met culturele, wettelijke, sociale en economische factoren die verder gaan dan gelijk loon voor gelijk werk, en ook kinderopvang, belastingsystemen, onderwijs en culturele normen omvatten.⁵¹

46 Artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie

47 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_nl

48 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---multi/documents/publication/wcms_773233.pdf

49 De ongecorrigeerde loonkloof tussen vrouwen en mannen (Gender Pay Gap – GPG) staat voor het verschil tussen het gemiddelde bruto-uurloon van mannelijke werknemers en dat van vrouwelijke werknemers als percentage van het gemiddelde bruto-uurloon van mannelijke werknemers. (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/earnings>)

50 <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/womenmen/bloc-2d.html?lang=en>

51 Women in a Man's World: Labour Market Equality Driving Economic Growth: Ronald Bachmann en Peggy Bechara: Policy Brief. Oktober 2018, Wilfried Martens Centre for European Studies

Volgens Eurostat⁵² werkten in 2020 in Europa meer dan 1,3 miljoen mensen in de sport – 0,7 % van alle werkgelegenheid. De werkgelegenheid in de sport groeit sneller dan de totale werkgelegenheid (8,5 % in de periode van 2015–2020). Jongeren en mannen zijn goed vertegenwoordigd: 33 % van de werknemers is 15–29 jaar oud en 57 % is man – een groter aandeel dan in de totale werkgelegenheid. Als gevolg van COVID-19 verloren in de periode 2019–2020 54 000 mensen hun baan in de sport, onder wie 52 000 vrouwen. Bovendien gingen in de sport procentueel gezien meer banen verloren dan in de economie als geheel: 4 % tegenover 1,3 %.

De door SportingIntelligence gehouden Global Sports Salaries Survey⁵³ vergeleek de lonen van vrouwen en mannen en kwam uit op een verhouding van 1:101. Het is ook goed om te benadrukken dat de salarisverschillen binnen vrouwensporten extreem groot zijn. Een voorbeeld: in de eerste divisie van het Franse vrouwenvoetbal is de verhouding 1:30. De verschillen zijn vooral uitgesproken daar waar een zeer klein aantal sporters zeer hoge salarissen verdient. De groeiende belangstelling voor vrouwensport moet echter leiden tot verbeteringen in de arbeids- en sociale omstandigheden van vrouwen in deze sector.

52 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_in_sport#Men_outnumber_women_in_sport_employment

53 <https://www.globalsportssalaries.com/>



Marijke Fleuren van Walsem
president van de European Hockey Federation, bestuurslid van de FIH

“*Samen*” is ons mantra om vrouwen en mannen in gelijke mate te steunen bij het bereiken van hun doelen, zowel op als buiten het veld. 50/50 in alle opzichten! We boeken vooruitgang, maar het vraagt nog heel veel gesprekken, gegevens, presentaties en persoonlijke ondersteuning. Maar we zullen er komen. Samen!”



Aanbevelingen

1. Waarborg eerlijke juridische kaders

Bevorder gelijkwaardige contractvoorwaarden (dienstverband, media, sponsoring). Waarborg dat wet- en regelgeving ter bescherming van meisjes en vrouwen wordt toegepast en wordt afgestemd op de verschillende arbeidsvormen.

2. Waarborg gelijke kansen

Zorg voor gelijke kansen en voorwaarden voor professionele vrouwelijke sporters, inclusief loopbaanprogramma's. Implementeer transparante wervingsprocedures.

3. Garandeer sociale uitkeringen

Richt processen in om alle vormen van economische ongelijkheid te verminderen. Stimuleer een gestructureerde sociale dialoog en juridische en administratieve ondersteuning. Zorg ervoor dat de rechten van vrouwen op grond van nationale arbeidswetgeving volledig worden toegepast (met aandacht voor de loon- en pensioenkloof, sponsoring, sociale uitkeringen, zwangerschaps- en ouderschapsverlof).

4. Vraag aandacht voor discriminatie op de werkvloer

Organiseer campagnes over de noodzaak om werkgevers en werknemers te scholen ten aanzien van de verplichting om iedereen gelijk te behandelen. Zet systemen op om dit te waarborgen en te monitoren.

5. Zorg voor meldingskanalen

Benoem medewerkers sociale veiligheid en ondersteun en bescherm klokkenluiders.



Lidstaten

- Neem of wijzig wettelijke maatregelen met het oog op vrouwen die werkzaam zijn in de sport.
- Controleer vaker om erop toe te zien dat de voorschriften met betrekking tot gelijke arbeidsomstandigheden worden nageleefd.
- Maak overheidsfinanciering afhankelijk van toezeggingen over gendergelijkheid en diversiteit in personeelsbeleid.
- Ratificeer en implementeer wetgeving over dit onderwerp, zoals het IAO-Verdrag betreffende de uitbanning van geweld en intimidatie in de wereld van werk (Verdrag nr. 190 en Aanbeveling nr. 206). Implementeer bestaande EU-voorschriften over de bescherming van werknemers tegen seksuele intimidatie en breng deze voorschriften onder de aandacht. Implementeer de Richtlijn over het evenwicht tussen werk en privé (Richtlijn (EU) 2019/1158 betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers).



Internationale en nationale sportorganisaties

- Neem in gendergelijkheidsbeleid hoofdstukken op over arbeidsvoorwaarden.
- Stel voorschriften vast waarin staat dat:
 - vrouwen en mannen evenveel moeten verdienen voor door hen georganiseerde evenementen;
 - de arbeidsvoorwaarden van alle vrouwelijke werknemers gelijk moeten zijn aan die van hun mannelijke collega's.
- Wijs leden op de noodzaak van gelijke arbeidsvoorwaarden voor vrouwen.
- Ontwikkel beleid voor zwangerschaps- en ouderschapsverlof.
- Integreer de kwestie van gelijke kansen in procedures voor vertegenwoordiging op het werk.



Organisaties in de breedtesport

- Reserveer budgetten voor passende arbeidsomstandigheden voor vrouwen.

Verdere stappen



Europese Commissie

- Verzamel en analyseer gegevens over gelijke beloning en andere aspecten van de arbeidsvoorwaarden van vrouwen in de sport, en maak daarbij gebruik van informatie uit andere EU-beleidssterreinen. Neem genderperspectieven mee bij de harmonisatie van sportstatistieken.
- Gebruik Erasmus+ en andere EU-fondsen voor het ondersteunen van projecten die gelijke arbeidsomstandigheden voor vrouwen in de sport analyseren en bevorderen.



Berichtgeving in de media

Achtergrond

Berichtgeving in de sportmedia in relatie tot gender is in de wetenschappelijke literatuur uitvoerig onderzocht.⁵⁴ Onderzoeken laten zien dat vrouwen vaker dan mannen last hebben van gendervooroordelen in berichtgeving, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin.

Uit de meeste onderzoeken blijkt dat, afgezien van internationale evenementen als de Olympische Spelen⁵⁵, vrouwensporten in kwantitatieve zin significant ondervertegenwoordigd zijn als het gaat om krantenartikelen⁵⁶, foto's⁵⁷, zendtijd⁵⁸ en websites⁵⁹, hoewel dit online minder uitgesproken is en uit een aantal onderzoeken geen significante ondervertegenwoordiging online bleek.⁶⁰ Ondervertegenwoor-

diging draagt bij tot een relatief gebrek aan zichtbaarheid van vrouwensport. Dit is een van de belangrijkste methoden die mediaproductanten gebruiken om de status van vrouwen te verzwakken en de asymmetrische genderorde in de sport te versterken.⁶¹ Een oververtegenwoordiging van mannen in de mediaberichtgeving draagt er zeker aan bij dat het publiek mannsport als belangrijker beschouwt dan vrouwensport. Door hun vooringenomen berichtgeving, geven sportmedia de boodschap af dat vrouwensport geen nieuwswaarde

Het vergroten van de zichtbaarheid van vrouwelijke sporters en een eerlijker beeldvorming zijn essentieel bij het bestrijden van negatieve stereotypen en het realiseren van gendergelijkheid.”

54 Fink (2015); Bruce (2016); Sherry e.a. (2016)

55 Delorme (2014); Billings & Angelini (2019)

56 Organista & Mazur (2017)

57 Delorme & Testard (2015)

58 Cooky e.a. (2015)

59 Coche (2015)

60 Coche (2013)



Dr Nicolas Delorme
universitair hoofddocent
aan de universiteit
van Bordeaux

61 Delorme & Pressland (2016)

heeft. De ideologie dat sport een exclusief mannelijk domein is (d.w.z. door mannen gedomineerd), wordt zo versterkt. Stereotypering in de sportverslaggeving heeft ook gevolgen voor de LGBTQI+-gemeenschap en voor mannen die sporten beoefenen die als vrouwelijk worden beschouwd.

Daarnaast hebben onderzoeken erop gewezen dat ook sprake is van belangrijke kwalitatieve vooroordelen in de journalistieke berichtgeving. Hierbij moet worden gedacht aan gendraanduiding, infantilisering, verschil in beeldvorming en ambivalentie, nadruk op vrouwelijkheid/heteroseksualiteit of andere tactieken.⁶² Volgens wetenschappers dragen deze vooroordelen zo in belangrijke mate bij tot de instandhouding van de mannelijke hegemonie in de sport, met name door het creëren en in stand houden van negatieve genderstereotypen. Dit betekent dat een kwantitatieve toename van de berichtgeving over vrouwensport gepaard moet gaan met kwalitatieve verbeteringen in de wijze waarop vrouwelijke sporters worden afgebeeld; zo niet, dan zullen negatieve genderstereotypen verder worden versterkt.

Redacties kiezen vaak eerder voor mannensporten omdat de meeste sportjournalisten/besluitvormers mannen zijn.⁶³ Deze vooroordelen beperken zich echter niet tot berichtgeving in de media. Veel internationale en nationale sportorganisaties kopiëren ze door in hun eigen communicatiekanalen meer aandacht te besteden aan de mannencompetities. Daardoor dragen ze actief bij aan het handhaven van de mannelijke hegemonie en de verspreiding van negatieve genderstereotypen. Tot slot zijn wedstrijdschema's en commerciële investeringen ook van invloed op de berichtgeving over vrouwensport in de media.

Een vooringenomen berichtgeving in de media heeft verschillende gevolgen, waarvan er twee van grote invloed zijn: ten eerste leidt het gebrek aan zichtbaarheid van vrouwen tot een gebrek aan rolmodellen, wat rechtstreekse gevolgen heeft voor sportbeoefening door jonge vrouwen en hun toekomstige betrokkenheid in ander rollen, zoals coach of bestuurslid⁶⁴; ten tweede is het gebrek aan media-aandacht rechtstreeks van invloed op de economische waarde van de vrouwensport, waardoor het moeilijker wordt sponsors aan te trekken of eerlijke lonen te waarborgen.



Vrouwen kunnen bijdragen aan een grotere diversiteit in de sport en stereotypen bestrijden nu zij steeds vaker rolmodellen worden die jonge generaties inspireren."

62 Fink (2015); Bruce (2016)

63 Hardin (2013)

64 Meier (2015); Young e.a. (2015)

Aanbevelingen

1. Breid de berichtgeving in de media uit

Stimuleer de ontwikkeling van strategieën, (financiële) stimulansen en regelgeving om ervoor te zorgen dat de verschillende belanghebbenden (publieke en private media, sportorganisaties) meer aandacht besteden aan vrouwensport. De publieke media moeten hierbij als sleutelactoren worden beschouwd.

2. Verbeter de beeldvorming

Ontplooï initiatieven om negatieve genderstereotypen te ontcrachten en vrouwelijke atleten eerlijk in beeld te brengen. Mediaorganisaties moeten worden aangemoedigd om vrouwelijke redacteurs in dienst te nemen en het genderevenwicht onder hun personeel te vergroten.

3. Maak mensen bewust van vooringenomen berichtgeving

Vergroot de kennis over kwantitatieve en kwalitatieve vooroordelen in de berichtgeving over vrouwensport, bij sportjournalisten en bij iedereen die bij de informatievoorziening over sport betrokken is. Neem een speciale module op in de opleiding journalistiek.

4. Steun wetenschappelijk onderzoek

Implementeer tools en processen die doorlopende gegevensverzameling en onderzoek stimuleren. Bevorder de uitwisseling van informatie op Europees niveau. Stel voor dat lidstaten nationale platforms opzetten voor het monitoren van sportjournalistiek. Publiceer normen voor gendermainstreaming in de media.



Bogdan Wenta

burgemeester van Kielce,
voormalig profhandballer en coach

Verdere stappen



Europese Commissie

- Bevorder de mogelijkheden voor een op gender gebaseerde analyse van sportverslaggeving in de media om diachronische⁶⁵ kwantitatieve en kwalitatieve, openbaar toegankelijke gegevens (open data) te kunnen verschaffen.
- Faciliteer gesprekken met alle belanghebbenden (bijv. private/publieke media, sportorganisaties, sporters, onderzoekers, scholen voor journalistiek) om doelen te stellen, verbeteringen te analyseren, goede praktijken uit te wisselen, een gemeenschappelijk ethische code aan te nemen enz.
- Gebruik de Europese Week van de Sport om vrouwelijke rolmodellen te promoten, met name in traditioneel door mannen gedomineerde sporten.
- Publiceer en promoot een toolkit voor gendergelijke berichtgeving in de media.



Lidstaten

- Verplicht/stimuleer genderevenwichtige berichtgeving in alle publieke media. Het plannen van sportevenementen (op primetime) moet ook evenwichtig gebeuren.
- Bied (financiële) stimulansen voor private media om te voorzien in genderevenwichtige berichtgeving (bijv. belastingkorting, specifieke financiering).
- Promoot het opnemen van een module over gendergelijkheid in de opleiding tot journalist.
- Steun het aannemen van een gemeenschappelijke ethische code inzake gendergelijkheid in de media.
- Ontwikkel maatregelen voor meer vrouwen in de sportmedia en stop de intimidatie van vrouwelijke journalisten.
- Ontwikkel een nationale waarnemingspost voor sportjournalistiek of een nationaal platform waar kwantitatieve en kwalitatieve, historische open data over berichtgeving in de media beschikbaar zijn.



Internationale en nationale sportorganisaties

- Zie toe op genderevenwichtige berichtgeving in externe en interne communicatie, ook op sociale netwerken.
- Gebruik de planning van sportwedstrijden om de berichtgeving erover te beïnvloeden.
- Vergroot de kennis bij communicatiemedewerkers over de relevante problemen.
- Informeer vrouwelijke sporters over hun rechten met betrekking tot berichtgeving in de media.
- Werk samen met mediaorganisaties om de berichtgeving over vrouwensport uit te breiden en de beeldvorming over vrouwen te verbeteren.
- Verstrekt richtsnoeren, scholing en tools voor organisaties in de breedtesport.
- Bied, bij de verkoop van uitzendrechten, pakketten aan waarin ook sportevenementen voor vrouwen zijn opgenomen. Neem voorwaarden over gendergelijkheid en eerlijke beeldvorming op in overeenkomsten over mediarechten.
- Verricht marktonderzoek naar potentiële doelgroepen om de beste mediapartners te vinden.
- Roep prijzen in het leven om media te bekronen die een genderevenwichtige berichtgeving bieden.



Organisaties in de breedtesport

- Zie toe op genderevenwichtige berichtgeving in externe en interne communicatie, ook op sociale netwerken.
- Promoot vrouwen en mannen als positieve rolmodellen om genderstereotypen te bestrijden.

⁶⁵ Diachronisch betekent in dit verband "met betrekking tot de veranderingen die zich in de loop van de tijd voordoen".

Gendergerelateerd geweld

Achtergrond

Sport kan het fysieke, mentale en sociale welzijn vergroten en een positieve rol in de samenleving spelen. Maar het kan ook de omgeving zijn waarin intimidatie, geweld en misbruik plaatsvinden als gevolg van inherente kenmerken zoals machtsrelaties, wedstrijddruk, ambitie, de noodzaak tot fysiek contact, dagen van huis gaan, kleedkamers en douches. Meer en meer sporters brengen hun persoonlijke verhalen over relaties waarin misbruik heeft plaatsgevonden naar buiten via de kanalen die de moderne media hen bieden.

De afgelopen twee decennia is er in onderzoek, beleid en praktijk steeds meer aandacht besteed aan gendergerelateerd geweld in de sport. De Europese Commissie definieert gendergerelateerd geweld als “geweld tegen een persoon vanwege het gender van die persoon (inclusief genderidentiteit/-expressie) of geweld dat personen van een bepaald gender onevenredig raakt.⁶⁶ Gendergerelateerd geweld kan verschillende vormen aannemen – van fysiek (slaan, de keel dichtknijpen, duwen), tot seksueel (verbale en non-verbale seksuele intimidatie, aanranding, verkrachting) en mentaal (emotioneel en online misbruik, dwang). Het kan verbaal of non-verbaal zijn, met of zonder contact, online en fysiek. Er bestaat een grote kans dat het leidt tot fysieke, seksuele, mentale of economische schade. Sinds het begin van deze eeuw hebben onderzoekers in Europa en elders aange-

toond dat zowel recreatieve sporters als wedstrijdporters en topsporters worden blootgesteld aan geweld binnen de sport. Uit de eerste onderzoeken naar seksueel, gendergerelateerd geweld bleek dat tussen de 14 % en 73 % van de vrouwelijke sporters in Europa wordt blootgesteld aan seksuele intimidatie in de sport.⁶⁷ Gendergerelateerde en seksuele intimidatie werden gemeld in vele sporten en op vele niveaus, waarbij verbale seksuele intimidatie het meest werd genoemd.

De nieuwste onderzoeken bieden steviger bewijs. Diverse nationale en internationale onderzoeken naar gendergerelateerd geweld bieden aanvullende kennis over de gangbaarheid, de kenmerken van slachtoffers en daders, en de omstandigheden. Uit de meeste onderzoeken blijkt dat meer vrouwen dan mannen gendergerelateerd geweld ervaren. Een voorbeeld: onderzoekers die de ervaringen van topsporters in Duitsland, België en Nederland vergeleken, stelden vast dat 42 % van de vrouwen en 19 % van de mannen seksueel geweld hadden gemeld.⁶⁸ Een recent onderzoek naar seksuele intimidatie en misbruik in de Finse competitiesport liet zien dat 32 % van de vrouwen en 19 % van de mannen dit hadden meegemaakt, meestal door medesporters, terwijl 23 % van de vrouwelijke sporters en 3 % van de mannelijke sporters te maken hadden gehad met gendergerelateerde intimidatie.⁶⁹

66 Europese Commissie. Wat is gendergerelateerd geweld? https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_nl

67 Fasting e.a. (2011)

68 Ohlert e.a. (2020)

69 Lahti e.a. (2020)

Uit een Canadees onderzoek onder 995 sporters uit nationale teams bleek dat vrouwelijke sporters significant meer schade hadden ondervonden van alle vormen van seksueel geweld dan mannelijke sporters.⁷⁰ Seksueel geweld wordt meestal ervaren in de vorm van opmerkingen, bliken of kwetsende grappen over uiterlijk of seksuele gerichtheid. Psychisch geweld is de meest voorkomende vorm van gendergerelateerd geweld en komt het vaakst tot uiting in verbaal geweld en vernedering. De vaakst gemelde vormen van fysiek geweld zijn mishandeling door buitensporige trainingsoefeningen, duwen en slaan. Omdat de meeste onderzoeken geen onderscheid maken tussen gendergerelateerd geweld en andere vormen van interpersoonlijk geweld, is het vrijwel onmogelijk om de volle omvang te bepalen van gendergerelateerd geweld in de sport.

De eerste onderzoeken naar gendergerelateerd geweld in de sport richtten zich op meisjes en vrouwen, maar uit recente onderzoeken is gebleken dat jongens en mannen in grotere mate slachtoffer worden dan eerder werd gedacht. In een nieuw Europees onderzoek, uitgevoerd met behulp van anonieme vragenlijsten, meldden jonge mannen hogere aantallen van alle vormen van geweld in de sport voor de leeftijd tot 18 jaar.⁷¹ Het is op dit moment niet mogelijk om te bepalen in hoeverre geweld tegen mannelijke en vrouwelijke sporters aan gender is gerelateerd.

Op grond van de huidige kennis lijken LGBTQI+-sporters, sporters met een immigratieachtergrond en topsporters meer risico op geweld te lopen.⁷² Uit een enquête die is uitgevoerd door het Europese Outsport-project kwam naar voren dat homofobie en transfobie wijdverspreid zijn in de sport: 82 % van de LGBTQI+-sporters had in de afgelopen twaalf maanden te maken met homofoob of transfoob taalgebruik.⁷³ Negatieve ervaringen in verband met seksuele gerichtheid bestonden o.a. uit verbale beledigingen, structurele discriminatie, overschrijden van lichamelijke grenzen en fysiek geweld.

De impact van dit soort ervaringen wordt niet alleen gevoeld door individuele sporters; maar ook door hun gezin, de sportorganisatie en de samenleving als geheel.

Gendergerelateerd geweld is een gangbaar probleem in de samenleving en in de sport. De impact van dit soort ervaringen wordt niet alleen gevoeld door individuele sporters; maar ook door hun gezin, de sportorganisatie en de samenleving als geheel. Het is duidelijk dat een meervoudig preventiebeleid nodig is, waaronder preventieve en repressieve maatregelen, gericht op alle belanghebbenden in de sportwereld.”

70 Willson e.a. (in druk)

71 Hartill e.a. (2021)

72 Vertommen e.a. (2016)

73 Menzel e.a. (2019)

Aanbevelingen

1. Implementeer scholings- en preventieprogramma's

Kies naast bewustmaking voor het implementeren van scholings- en preventieprogramma's op alle niveaus – met name op het niveau van de breedtesport – voor alle leden van de sportgemeenschap. Te behandelen onderwerpen zijn de definitie, vormen, risicofactoren en de impact van gendergerelateerd (cyber)geweld. Van sportleiders en -organisaties op alle niveaus wordt verwacht dat ze zich inzetten om seksuele intimidatie en geweld in de sport te stoppen.

2. Verzamel gegevens en monitor initiatieven

Organiseer gegevensverzameling om de omvang van het probleem en de effectiviteit van beschermingsmaatregelen te meten.

3. Zorg voor meldingskanalen

Zet mechanismen op voor klokkenluiders en bescherm hen. Benoem, school en steun medewerkers sociale veiligheid die de klachten en meldingen van sporters en getuigen in behandeling kunnen nemen.

4. Deel ervaringen

Bevorder het uitwisselen van praktijken om gendergerelateerd geweld in de sport te voorkomen en ontwikkel partnerschappen tussen sectoren.

Dr Tine Vertommen

criminoloog,
Thomas More-
hogeschool



Verdere stappen



Europese Commissie

- Monitor onderzoek naar de aanwezigheid van gendergerelateerd geweld in de sport om longitudinale en vergelijkende trends vast te stellen.⁷⁴
- Neem sport op in een toekomstige Speciale Eurobarometer over gendergerelateerd geweld.
- Versterk de samenwerking met EIGE.
- Onderzoek of het mogelijk is het Europees Strafregisterinformatiesysteem (Ecris) te gebruiken om mensen die recent voor een seksueel delict zijn veroordeeld, uit te sluiten van werk in de sport.
- Verstrek financiering voor projecten die zijn gericht op het voorkomen van gendergerelateerd geweld in de sport. Benadruk de behoefte aan dit soort projecten bij bestaande financieringsinstrumenten zoals Erasmus+ Sport, het Daphne-initiatief en het programma “Burgers, gelijkheid, rechten en waarden”.
- Voorzie in financieringsregelingen die positieve en gezonde sportervaringen bevorderen.
- Steun het initiatief van het Europees Parlement ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, dat oproept tot een richtlijn om een gemeenschappelijke, strafrechtelijke definitie van gendergerelateerd cybergeweld vast te stellen en sancties tegen plegers te harmoniseren.
- Neem specifieke maatregelen tegen (online en offline) gendergerelateerd geweld in de sport op in de Richtlijn inzake geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (gepland voor begin 2022).
- Bespreek geweld tegen vrouwen in de sport in het netwerk voor de uitwisseling van goede praktijken ter voorkoming van geweld tegen vrouwen (start in 2022).
- Mainstream de sportcomponent in alle bestaande acties ter bestrijding van gendergerelateerd geweld.



Lidstaten

- Pleit voor onderzoek naar gendergerelateerd geweld in de sport en een evaluatie van interventieprogramma's.
- Ontwikkel samenhangende beleidskaders om gendergerelateerd geweld binnen en buiten de sport te voorkomen.

- Koppel de financiering van sportbonden aan de implementatie van goed onderbouwd en effectief beleid tegen gendergerelateerd geweld.
- Onderzoek de haalbaarheid van nationale wetgeving voor systematische registratie van gendergerelateerde geweldsincidenten in de sport.
- Onderzoek de haalbaarheid van nationale wetgeving voor het verplicht melden van gendergerelateerd geweld in de sport.
- Zet nationale instanties op voor het voorkomen van gendergerelateerd geweld, of breid deze uit, om kennis te ontwikkelen over en pleitbezorger te worden van het voorkomen van gendergerelateerd geweld in de sport, en om slachtoffers, daders en getuigen van gendergerelateerd geweld binnen en buiten de sport bij te staan.
- School professionals binnen politie, justitie, gezondheidszorg en welzijnswerk over risicofactoren, signalen, gevolgen en vormen van gendergerelateerd geweld in de sport.
- Maak u hard voor de bestrijding van geweld tegen vrouwen binnen en buiten de sport (“nultolerantie”).
- Financier nationale voorlichtingscampagnes over gendergerelateerd geweld binnen en buiten de sport.
- Steun nationale sportorganisaties bij het ontwikkelen, implementeren en evalueren van beleid, programma's en initiatieven ter bescherming tegen geweld in de sport.



Internationale en nationale sportorganisaties

- Ontwikkel gedetailleerd beleid en gedetailleerde programma's zoals voor opleiding, screening, rapportage en bemiddeling, en dienstverlening voor slachtoffers, klokkenluiders, beschuldigen en getuigen.
- Ontwikkel een strategie voor bescherming tijdens wedstrijden.
- Benoem medewerkers sociale veiligheid die over de juiste diploma's beschikken.
- Deel praktijken en ontwikkel partnerschappen binnen en buiten de sport.
- Geef verplichte trainingen aan iedereen in de sport die met kinderen, vrouwen en topsporters werkt.
- Train omstanders in het detecteren van en reageren op signalen van gendergerelateerd geweld, en wijs hen op hun verantwoordelijkheid om melding te doen en in te grijpen.

⁷⁴ Longitudinaal betekent in dit verband “het observeren van dezelfde onderwerpen gedurende een bepaalde periode”; vergelijkend betekent “het meten van verschillen tussen landen en sociale groepen”.

- Leid sporters en hun begeleiders op in het herkennen van de signalen en het melden van gendergerelateerd geweld, en informeer hen waar zij terecht kunnen voor hulp en ondersteuning.
- Stel educatieve programma's en initiatieven tijdens sportevenementen voor om aandacht voor veilig sporten te vragen onder sporters en hun begeleiders.
- Maak u hard voor de bestrijding van geweld tegen vrouwen in de sport ("nultolerantie").
- Breng moreel leiderschap in de praktijk om gendergerelateerd geweld in de sport te voorkomen en aan te pakken.
- Erken dat alle vormen van gendergerelateerd geweld, ook online, in de sport voorkomen en alle leden van de sportgemeenschap kan schaden.
- Ontwikkel normen, in lijn met internationale praktijken, om sportclubs te helpen bij het ontwikkelen en uitvoeren van een sociaal veiligheidsbeleid.
- Doe een beroep op sporters en andere prominente figuren om in het kader van preventiestrategieën op te treden als rolmodel.
- Vraag aandacht voor gendergerelateerd geweld in de sport en besteed speciale aandacht aan kwetsbare subgroepen: LGBTQI+-sporters en sporters met een handicap, met een migratieachtergrond of sporters die zich in een ontwikkeltraject bevinden.
- Monitor en evalueer interventies.
- Schat het risico op gendergerelateerd geweld in uw eigen organisatie in.
- Benoem een goed opgeleide medewerker 'sociale veiligheid' die door de nationale sportorganisatie wordt gesteund. Zorg ervoor dat deze persoon eenvoudig toegankelijk is, goed voorbereid en voorrang kan geven aan meldingen van gendergerelateerd geweld.
- Screen het strafrechtelijke verleden en de pedagogische vaardigheden van alle volwassenen die bij een sportorganisatie komen werken en contact zullen hebben met kinderen, volwassenen en topsporters.
- Bied alle leden van de organisatie scholing aan of moedig hen aan om scholingsprogramma's te volgen die binnen of buiten het nationale sportbestel worden aangeboden.
- Stel educatieve programma's en initiatieven tijdens sportevenementen voor om aandacht voor veilig sporten te vragen onder sporters en hun begeleiders.
- Communiceer online en offline over het bestaan, het risico en de gevolgen van rechtstreeks en online gendergerelateerd geweld in de sport.
- Ontwikkel partnerschappen met de gemeente, scholen, jongerenorganisaties en andere sectoren in uw regio.



Organisaties in de breedtesport

- Vraag aandacht voor gendergerelateerd geweld in de sport en besteed speciale aandacht aan kwetsbare subgroepen: LGBTQI+-sporters en sporters met een handicap, met een migratieachtergrond of sporters die zich in een ontwikkeltraject bevinden.



Referenties en aanbevolen literatuur

Participatie

Abdelghaffar, E. A., & Siham, B. (2019). Perspectives of adolescents, parents, and teachers on barriers and facilitators of physical activity among school-age adolescents: a qualitative analysis. *Environmental health and preventive medicine*, 24(1), 1-13.

Andersen, P. L., & Bakken, A. (2019). Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms? *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8), 921-937.

Basterfield, L., Gardner, L., Reilly, J. K., Pearce, M. S., Parkinson, K. N., Adamson, A. J., & Vella, S. A. (2016). Can't play, won't play: longitudinal changes in perceived barriers to participation in sports clubs across the child--adolescent transition. *BMJ open sport & exercise medicine*, 2(1).

Downward, P., Lera-Lopez, F., & Rasciute, S. (2014). The correlates of sports participation in Europe. *European journal of sport science*, 14(6), 592-602.

Eime, R. M., Casey, M. M., Harvey, J. T., Sawyer, N. A., Symons, C. M., & Payne, W. R. (2015). Socioecological factors potentially associated with participation in physical activity and sport: A longitudinal study of adolescent girls. *Journal of science and medicine in sport*, 18(6), 684-690.

Grima, S., Grima, A., Thalassinos, E., Seychell, S., & Spiteri, J. V. (2017). Theoretical models for sport participation: literature review. *International Journal of Economics and Business Administration*, 5, 94-116.

Hickey, M. E., & Mason, S. E. (2017). Age and gender differences in participation rates, motivators for, and barriers to exercise. *Modern Psychological Studies*, 22(2), 3.

Hulsteen, R. M., Smith, J. J., Morgan, P. J., Barnett, L. M., Hallal, P. C., Colyvas, K., & Lubans, D. R. (2017). Global participation

in sport and leisure-time physical activities: A systematic review and meta-analysis. *Preventive medicine*, 95, 14-25.

Jenkin, C. R., Eime, R. M., Westerbeek, H., O'Sullivan, G., & Van Uffelen, J. G. (2017). Sport and ageing: a systematic review of the determinants and trends of participation in sport for older adults. *BMC public health*, 17(1), 1-20.

Mutter, F., & Pawlowski, T. (2014). Role models in sports – Can success in professional sports increase the demand for amateur sport participation? *Sport management review*, 17(3), 324-336.

O'Reilly, N., Brunette, M., & Bradish, C. (2018). Lifelong Female Engagement in Sport: A Framework for Advancing Girls' and Women's Participation. *Journal of Applied Sport Management*, 10(3).

Portela-Pino, I., López-Castedo, A., Martínez-Patiño, M. J., Valverde-Esteve, T., & Domínguez-Alonso, J. (2020). Gender differences in motivation and barriers for the practice of physical exercise in adolescence. *International journal of environmental research and public health*, 17(1), 168.

Somerset, S., & Hoare, D. J. (2018). Barriers to voluntary participation in sport for children: a systematic review. *BMC pediatrics*, 18(1), 1-19.

Spiteri, K., Broom, D., Bekhet, A. H., de Caro, J. X., Laventure, B., & Grafton, K. (2019). Barriers and motivators of physical activity participation in middle-aged and older adults—A systematic review. *Journal of aging and physical activity*, 27(6), 929-944.

Storr, R., Nicholas, L., Robinson, K., & Davies, C. (in druk). 'Game to play?': barriers and facilitators to sexuality and gender diverse young people's participation in sport and physical activity. *Sport, Education and Society*.

Positie als coach of official

Banwell, J., Kerr, G., & Stirling, A. (2019). Key considerations for advancing women in coaching. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 27(2), 128-135.

Banwell, J., Kerr, G., & Stirling, A. (2021). Benefits of a female coach mentorship programme on women coaches' development: An ecological perspective. *Sports Coaching Review*, 10(1), 61-83.

Banwell, J., Stirling, A., & Kerr, G. (2019). Towards a process for advancing women in coaching through mentorship. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 14(6), 703-713.

Baxter, H., Kappelides, P., & Hoye, R. (in druk). Female volunteer community sport officials: a scoping review and research agenda. *European Sport Management Quarterly*, 1-18.

Carson, F., McCormack, C., & Walsh, J. (2018). Women in sport coaching: Challenges, stress and wellbeing. *ACTIVE: Journal of Physical Education, Sport, Health and Recreation*, 7(2), 63-67.

Day, D. (red.) (2021). *Sports Coaching in Europe*. Londen: Routledge.

Kenttä, G., Bentzen, M., Dieffenbach, K., & Olusoga, P. (2020). Challenges experienced by women high-performance coaches: Sustainability in the profession. *International Sport Coaching Journal*, 7(2), 200-208.

LaVoi, N. M., & Dutove, J. K. (2012). Barriers and supports for female coaches: An ecological model. *Sports Coaching Review*, 1(1), 17-37.

LaVoi, N. M. (red.) (2017). *Women in Sports Coaching*. Londen: Routledge.

Leeder, T. M., & Sawiuk, R. (in druk). Reviewing the sports coach mentoring literature: a look back to take a step forward. *Sports Coaching Review*, 1-24.

Mutter, F., & Pawlowski, T. (2014). Role models in sports – Can success in professional sports increase the demand for amateur sport participation? *Sport management review*, 17(3), 324-336.

Norman, L. (2021a). Renaming and reshaping the challenge of improving gender equity in sport coaching. In Pike, E. C. K. (red.), *Research Handbook on Sports and Society* (blz. 174-187). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Norman, L. (red.) (2021b). *Improving Gender Equity in Sports Coaching*. New York: Routledge.

Norman, L., Rankin-Wright, A. J., & Allison, W. (2018). "It's a concrete ceiling; It's not even glass": Understanding tenets of organizational culture that supports the progression of women as coaches and coach developers. *Journal of Sport and Social Issues*, 42(5), 393-414.

Tingle, J. K., Warner, S., & Sartore-Baldwin, M. L. (2014). The experience of former women officials and the impact on the sporting community. *Sex Roles*, 71(1-2), 7-20.

Tjønndal, A. (2021). Gender equity and sports coaching in Norway: Political discourses and developmental trajectories from 1970 to 2020. In Day, D. (red.), *Sports Coaching in Europe* (pp. 76-89). Londen: Routledge.

Vinson, D., Christian, P., Jones, V., Williams, C., & Peters, D. M. (2016). Exploring how well UK coach education meets the needs of women sports coaches. *International Sport Coaching Journal*, 3(3), 287-302.

Wasend, M., & LaVoi, N. M. (2019). Are women coached by women more likely to become sport coaches? Head coach gender and female collegiate athletes' entry into the coaching profession. *Women in sport and physical activity journal*, 27(2), 85-93.

Leiderschap

Adriaanse, J. A. (2016). Gender diversity in the governance of international sport federations. In *Critical issues in global sport management* (blz. 45-59). Routledge.

Adriaanse, J. A. (2017). Quotas to accelerate gender equity in sport leadership: do they work? In *Women in sport leadership* (blz. 83-97). Londen: Routledge.

Adriaanse, J. A., & Claringbould, I. (2016). Gender equality in sport leadership: From the Brighton Declaration to the Sydney Scoreboard. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(5), 547-566.

Adriaanse, J., & Schofield, T. (2014). The impact of gender quotas on gender equality in sport governance. *Journal of sport management*, 28(5), 485-497.

Bishop, A. (2002). *Becoming an ally: Breaking the cycle of oppression in people*. Londen: Zed Books.

Burton, L. J. (2015). Underrepresentation of women in sport leadership: A review of research. *Sport Management Review*, 18(2), 155-165.

Burton, L. J. (2019). Underrepresentation of women in leadership roles in women's sport. In *Routledge handbook of the business of women's sport* (blz. 255-268). Londen: Routledge.

Burton, L. J., & Leberman, S. (red.). (2017). *Women in Sport Leadership: Research and Practice for Change*. Londen: Routledge.

Delorme, N. (2021). Discrimination. In Pedersen, P. M. (red.), *Encyclopaedia of Sport Management* (blz. 142-144). Cheltenham: Edward Elgar.

- Elling, A., Hovden, J., & Knoppers, A. (red.). (2018). *Gender Diversity in European Sport Governance*. Londen: Routledge.
- Ely, R. J., & Meyerson, D. E. (2000). Theories of gender in organizations: A new approach to organizational analysis and change. *Research in organizational behavior*, 22, 103-151.
- Evans, A. B., & Pfister, G. U. (2021). Women in de sports leadership: A systematic narrative review. *International review for the sociology of sport*, 56(3), 317-342.
- Fowler Harris, K., Grappendorf, H., Aicher, T., & Veraldo, C. (2015). "Discrimination? Low pay? Long hours? I am still excited:" Female sport management students' perceptions of barriers toward a future career in sport. *Advancing Women in Leadership Journal*, 35, 12-21.
- Heffernan, C. D. (2018). *Gender allyship: Considering the role of men in addressing the gender-leadership gap in sport organizations* (proefschrift, universiteit van Minnesota).
- Kilvington, D., & Price, J. (red.). (2017). *Sport and discrimination*. New York: Routledge.
- Pape, M. (2020). Gender segregation and trajectories of organizational change: The underrepresentation of women in sports leadership. *Gender & Society*, 34(1), 81-105.
- Patel, V. S. (2011). Moving toward an inclusive model of allyship for racial justice. *The Vermont Connection*, 32(1), 9.
- Piggott, L. V. (2021). Gender and social inequity in and through sport leadership. In *Research Handbook on Sports and Society*. Londen: Edward Elgar Publishing.
- Pike, E., White, A., Matthews, J., Southon, S., & Piggott, L. (2018). Women and sport leadership: A case study of a development programme. In *The Palgrave handbook of feminism and sport, leisure and physical education* (blz. 809-823). Londen: Palgrave Macmillan.
- Reason, R. D., Roosa Millar, E. A., & Scales, T. C. (2005). Toward a model of racial justice ally development. *Journal of College Student Development*, 46(5), 530-546.
- Sisjord, M. K., Fasting, K., & Sand, T. S. (2017). The impact of gender quotas in leadership in Norwegian organised sport. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 9(3), 505-519.
- Sotiriadou, P., & de Haan, D. (2019). Women and leadership: advancing gender equity policies in sport leadership through sport governance. *International journal of sport policy and politics*, 11(3), 365-383.
- Valiente, C. (in druk). The impact of gender quotas in sport management: the case of Spain. *Sport in Society*, 1-18.
- Andersson, R., & Barker-Ruchti, N. (2019). Career paths of Swedish top-level women soccer players. *Soccer & Society*, 20(6), 857-871.
- Bowes, A., & Culvin, A. (red.). (2021). *The professionalisation of women's sport: Issues and debates*. Londen: Emerald Group Publishing.
- Culvin, A., Bowes, A., Carrick, S., & Pope, S. (in druk). The price of success: equal pay en the US Women's National Soccer Team. *Soccer & Society*.
- Flake, C. R., Dufur, M. J., & Moore, E. L. (2013). Advantage men: The sex pay gap in professional tennis. *International review for the sociology of sport*, 48(3), 366-376.
- Mogaji, E., Badejo, F. A., Charles, S., & Millisits, J. (in druk). Financial well-being of sportswomen. *International Journal of Sport Policy and Politics*.
- Szto, C., Pegoraro, A., Morris, E., Desrochers, M., Emard, K., Galas, K., ... & Richards, K. (in druk). # ForTheGame: Social Change and the Struggle to Professionalize Women's Ice Hockey. *Sociology of Sport Journal*.
- Wicker, P., Breuer, C., & Dallmeyer, S. (in druk). The gender earnings gap among elite athletes in semi-professional sports. *Managing Sport and Leisure*.

Sport en sociale gelijkheid

Berichtgeving in de media

- Delorme, N. (2014). Were women really underrepresented in media coverage of summer Olympic games (1984–2008)? An invitation to open a methodological discussion regarding sex equity in sports media. *Mass Communication and Society*, 17(1), 121–147.
- Delorme, N., & Pressland, A. (2016). The visibility of female athletes: A comparison of the Sochi 2014 Winter Olympic Games coverage in French, British, and Spanish newspapers. *Sociology of Sport Journal*, 33(4), 317–333.
- Delorme, N., & Testard, N. (2015). Sex equity in French newspaper photographs: A content analysis of 2012 Olympic Games by L'Equipe. *European Journal of Sport Science*, 15(8), 757–763.
- Fink, J. S. (2015). Female athletes, women's sport, and the sport media commercial complex: Have we really “come a long way, baby”? *Sport management review*, 18(3), 331–342.
- Hardin, M. (2013). Want Changes in Content? Change the Decision Makers. *Communication & Sport*, 1, 241–245.
- Kavanagh, E., Litchfield, C., & Osborne, J. (2019). Sporting women and social media: Sexualization, misogyny, and gender-based violence in online spaces. *International Journal of Sport Communication*, 12(4), 552–572.
- Meier, M. (2015). The value of female sporting role models. *Sport in Society*, 18, 968–982.
- Organista N. & Mazur, Z. (2017). Sport press coverage of Polish female athletes during the Olympic Games in Rio de Janeiro. *Studies in Sport Humanities*, 22, 39–48.
- Sherry, E., Osborne, A., & Nicholson, M. (2016). Images of sports women: A review. *Sex Roles*, 74(7–8), 299–309.
- Young, J. A., Symons, C. M., Pain, M. D., Harvey, J. T., Eime, R. M., Craike, M. J. & Payne, W. R. (2015). Role models of Australian female adolescents. A longitudinal study to inform programma's designed to increase physical activity and sport participation. *European Physical Education Review*, 21, 451–466.
- ## Gendergerelateerd geweld
- Europese Commissie. (z.j.). *What is gender-based violence?* https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_nl
- Fasting, K., Chroni, S., Hervik, S. E., & Knorre, N. (2011). Sexual harassment in sport toward females in three European countries. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(1), 76–89.
- Hartill, M. J., Rulofs, B., Lang, M., Vertommen, T., Allroggen, M., Cirera, E., Diketmuller, R., Kampen, J. K., Kohl, A., Martin, M., Nanu, I., Neeten, M., Sage, D., & Stativa, E. (2021). *CASES: General Report. The prevalence and characteristics of interpersonal violence against children (IVAC) inside and outside sport in six European countries*. Edge Hill University.
- Menzel, T., Braumüller, B., & Hartmann-Tews, I. (2019). *The relevance of sexual orientation and gender identity in sport in Europe. Findings from the Outsport survey*. Duitse Sportuniversiteit.
- Mergaert, L., Arnaut, C., Vertommen, T., & Lang, M. (2016). *Study on gender-based violence in sport*. Europese Commissie.
- Ohlert, J., Vertommen, T., Rulofs, B., Rau, T., & Allroggen, M. (2020). Elite athletes' experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. *European Journal of Sport Science*, 7, 1–10.
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J., Neels, K., & Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child Abuse & Neglect*, 51, 223–236.
- Willson, E., Kerr, G., Stirling, A., & Buono, S. (in druk). Prevalence of Maltreatment Among Canadian National Team Athletes. *Journal of Interpersonal Violence*.

Bijlage 1

Leden van de Expertgroep

Voorzitter

- BOZKURT Emine (NL)**
- voorzitter van de Expertgroep inzake gendergelijkheid in de sport;
 - diverse bestuursfuncties bij internationale organisaties;
 - voormalig lid van het Europees Parlement – lid van de Commissie vrouwenrechten en gendergelijkheid, en van de Commissie cultuur en onderwijs (sport);
 - voormalig voorzitter van de parlementaire groep Friends of Football.

Rapporteurs

- DELORME Nicolas (FR)**
- universitair hoofddocent sociologie van de sport (universiteit van Bordeaux);
 - auteur van diverse artikelen over gendergelijkheid (genderstereotypen in de sport en de rol van de media, genderevenwicht en -gelijkheid in besluitvorming in de sport);
 - lid van het wetenschappelijk comité van de Europese denktank “Sport and Citizenship”.
- GJELOSHAJ Kole (BE)**
- adjunct-secretaris-generaal International School Sport Federation (ISF) (supervisie van het project “She Runs – Active Girls Lead” project);
 - International University Sport Federation (FISU) – commissie gendergelijkheid (secretaris 2007-2017);
 - voorzitter van het raadgevend comité van EPAS – Raad van Europa (2020-...).

Leden

- BOKEL Claudia (DE)**
- olympisch schermer (zilveren medaille op de Olympische Spelen in Athene, 2004); wereld- en Europees kampioen;
 - voormalig lid van het uitvoerend comité van het IOC en voorzitter van de IOC-atletencommissie;
 - vast adviseur van de Nederlandse Sportraad;
 - voorzitter van de Duitse schermfederatie.
- CASADO Marisol (ES)**
- voorzitter van World Triathlon;
 - lid van het Internationaal Olympisch Comité – lid van de IOC-commissie “Women in sport”;
 - voorzitter van de adviesgroep inzake diversiteit en gendergelijkheid van de Association of Summer Olympic International Federations;
 - voorzitter van de werkgroep van het Gender Equality Review Project van het IOC (2017-2018).

ČORAK Sanda (HR)	<ul style="list-style-type: none"> • voormalig sporter (vijf keer kampioen voormalig Joegoslavië; tien keer kampioen van Kroatië); • president van de Kroatische Judofederatie; • lid van het hoofdbestuur van de International Judo Federation en voorzitter van de commissie gelijkwaardige behandeling van vrouwen en mannen van het IJF; • vicepresident van het Kroatisch Olympisch Comité.
FLEUREN-VAN WALSEM Marijke (NL)	<ul style="list-style-type: none"> • president van de European Hockey Federation; • lid van de IOC-Commissie “Women in Sport”; • universitair docent gendergelijkheid.
GREGORIUS Sarah (NZ)	<ul style="list-style-type: none"> • FIFPRO – medewerker beleid en strategie; • voormalig profvoetballer (Olympische Spelen, Wereldkampioenschappen); • lid van de vrouwencommissie van FIFPRO Azië/Oceanië.
HEINILÄ Terhi (FI)	<ul style="list-style-type: none"> • secretaris-generaal Nationale Vrouwenraad van Finland; • voormalig secretaris-generaal, IWG (International Working Group on Women and Sport).
KEANE Sarah (IE)	<ul style="list-style-type: none"> • CEO van Swim Ireland; • president van het Olympisch Comité van Ierland; • huidig lid van de stuurgroep “Women In Sport” van Sport Ireland.
MONAMI Dominique (BE)	<ul style="list-style-type: none"> • voormalig olympiër en winnaar van een bronzen medaille tijdens de Olympische Spelen in Sydney, 2000 (tennis); • bestuurslid van het Belgische NOC; • lid van de NOC-taskforce “Women in sport” en vertegenwoordiger van de taskforce in de groep “Game Changers”.
PRETS Christa (AT)	<ul style="list-style-type: none"> • voormalig lid van het Europees Parlement; • voormalig sportcoach; • voorzitter van “100% Sport”, het Oostenrijkse Center of Excellence voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen in de sport.
TOWNSEND Sarah (UK)	<ul style="list-style-type: none"> • medevoorzitter – EGLSF – Europese Gay & Lesbian Sports Federation; • lid van de ENGSO-commissie “Equality Within Sport”; • president Activ’Elles04 – Women’s MultiSport Association.
VERTOMMEN Tine (BE)	<ul style="list-style-type: none"> • criminoloog en onderzoeker op het gebied van geweld en bescherming binnen de sport (Universiteit Antwerpen en Thomas More-hogeschool); • coördinator van het International Network on Violence and Integrity in Sport; • betrokken bij door de EU-gefinancierde projecten – focus op gendergerelateerd geweld.
WENTA Bogdan (PL)	<ul style="list-style-type: none"> • Burgemeester van Kielce; • voormalig lid van het Europees Parlement; vicevoorzitter van de Intergroup Sport; • voormalig tophandballer en coach (Pools nationaal team).

